

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра історії України і методики викладання історії

Дипломна робота
на здобуття першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
на тему:

«Історія села Струпків Коломийського району»

студента IV курсу, групи СОІз–41
спеціальності 014.03 Середня освіта
(Історія)

Данилюка Дмитра Івановича

Керівник:

Сигидин Михайло Васильович

доцент

Рецензент:

Міщук Андрій Іванович

кандидат історичних наук, доцент

Зміст

Вступ	3
Розділ 1. Історичний літопис села від витоків до початку XX ст.	9
1.1. Походження назви села, його виникнення та мікротопоніміка	9
1.2. Давній та середньовічний Струпків	12
1.3. Соціально-економічний розвиток поселення в XIX ст.	16
Розділ 2. Струпків в часі світових воєн XX ст. та післявоєнний період	21
2.1. Велика війна в історичній долі села	21
2.2. Лихоліття Другої світової війни	24
2.3. Участь струпківців у визвольних змаганнях післявоєнної доби	28
Розділ 3. Історичний розвиток села в другій половині XX – на початку XXI ст.	32
3.1. Духовенство. Культура. Освіта	32
3.2. Сільські управа, господарство та звичаї	36
3.3. Відомі струпківці — вихідці з села	40
Розділ 4. Методична розробка плану-конспекту факультативного заняття на тему «Батьківщина починається з рідного села»	45
Висновки	53
Список використаних джерел	58
Додатки	64

Вступ

Батьківщина для людини – це передусім батьківська земля, край, де вона народилась і пізнавала світ, адже без любові до свого рідного краю не може бути справжньої любові до Батьківщини. Ця любов приходить через глибинне усвідомлення власної причетності до минулих поколінь, відчуття себе однією з ланок неперервного ланцюга історії.

Актуальність вивчення обраної теми зумовлена тим, що Струпків у своєму історичному і культурному розвитку пройшов цікавий багатовіковий шлях, який заслуговує на дослідження. Минають роки, із пам'яті людей час стирає події, якими жило село. Дедалі менше залишається живих свідків навіть недалекого нашого минулого. Науковці ще й досі не виявили багато історичних документів, чимало з них назавжди втрачено. Тому й не дивно, що наше молоде покоління ще недостатньо знають історію свого рідного краю. Дотепер немає комплексного дослідження про це село, тому моя робота спрямована на відродження національної культури, виховання почуттів любові до рідної землі, духовних надбань свого народу, пізнання історії свого краю, національних традицій, бо хто не знає свого минулого, той не вартий майбутнього. Саме це спонукає до глибоких зацікавлень минулим рідної землі, стимулює шлях до краєзнавчого пошуку. Крім цього, дедалі сильніше активізується питання пошуку істинності в контексті питань самоідентифікації і самоусвідомлення людьми. Дослідження та аналіз ретроспективи навіть одного конкретного населеного пункту є стимулом для подальшого методологічного пошуку, оптимізації інструментів досліджень, перегляду доктринальних позицій щодо стандартів подібних наукових розробок. Зростання інтересу суспільства до історичного коріння також цілком корелюється з проблематикою досліджень розвитку окремих місцевостей або регіонів, встановлення закономірностей чи певних тенденцій, що передають у тому чи іншому хронологічному відтинку. Дана робота націлена на привернення уваги навколо автентичних документів, вирішення питань і дилем навколо історичних подій, що часто-густо охоплює той чи інший історичний об'єкт дослідження. Переосмислення зазначених

аспектів дослідження є пріоритетним та цілком відповідає спроектованій тематиці.

Об’єктом даного дослідження виступають історичні події, соціальні процеси, культурна спадщина та життєдіяльність мешканців с. Струпків Коломийського району від моменту заснування до сьогодення, а також можливості їх вивчення, популяризації й використання в освітньому процесі в ЗЗСО.

Предметом дослідження є особливості суспільно-політичного, соціально-економічного, культурного та духовного розвитку с. Струпків у різні історичні періоди, а також тенденції та закономірності формування ідентичності, водночас, окрему увагу приділено інтеграції краєзнавчих матеріалів у шкільну історичну освіту, зокрема в межах викладання історії рідного краю, реалізації факультативів і виховної роботи.

Метою дипломної роботи є спроба на основі вивчення достовірних джерел і опрацьованої літератури дослідити суспільно-політичний, господарський та релігійно-культурний розвиток села, а також обґрунтування можливостей інтеграції здобутих матеріалів у навчально-виховний процес у ЗЗСО для формування в учнів ціннісного ставлення до історії рідного краю. Для реалізації мети дослідження автором визначені наступні **завдання**:

- дослідити історію виникнення поселення, походження назви, історичний літопис, давньої та середньовічної доби до початку XX ст.;
- проаналізувати особливості історії розвитку Струпкова в період XX ст., зокрема світових воєн та післявоєнні часи;
- висвітлити історичні події розвитку Струпкова другої половини XX ст.;
- проаналізувати історичне розмаїття села Струпкова за роки незалежності України;
- охарактеризувати діяльність відомих особистостей – вихідців із села та їх внесок у розвиток Струпкова;

— розробити методичний інструментарій для інтеграції краєзнавчого матеріалу в освітній процес та обґрунтувати доцільність залучення краєзнавчого компонента у викладання історії України як засобу формування в учнів цінностей громадянськості, патріотизму та шанобливого ставлення до малої батьківщини.

Хронологічні рамки охоплюють період від перших письмових згадок про село до наших днів. Нижня хронологічна межа датується першою письмовою згадкою – 1411 р. Верхня межа доведена до початку 20-х років ХХІ ст.

Територіальні межі кваліфікаційної роботи охоплюють територію села Струпків і його околиць.

Джерельна база дослідження побудована на використанні автором архівних матеріалів, зокрема матеріалів фонду № 5 (Галицький гродський суд, м. Галич, Галицької землі, Руського воєводства), фонду 146 (Галицьке намісництво), фонду 168 (Міністерська комісія у справах звільнення від панщини повинностей). Ці документи зосереджуються у фондосховищах Центрального державного історичного архіву України у Львові [2], [3], [4].

Вартує виокремити, зокрема працю О. Вінтоняка, яка була опублікована в «Альманасі Станиславівської землі» [5], збірник документів і матеріалів «Голод в Україні 1946–1947» [7], документальний літопис «Книга пам'яті України. Івано-Франківська область» у трьох томах, том 1 [8]. Слід виокремити збірник «Коломия й Коломийщина», який містить значну кількість спогадів та документальних свідчень з Струпкова і його околиць [9].

Зокрема вихідець із Струпкова, історик Олекса Вінтоняк, у своїй роботі розповідає про своє село, розташування, приналежність до Товмацького повіту і деканату, про діючі на той час жидівські корчми та шинки, про тяжке селянське життя у наймах місцевого пана жида, про бідну селянську дівчину, яку люди називали «Святою Оленою» та ін. У своєму дослідженні Олекса Вінтоняк описує також про свій власний життєвий шлях від сільського хлопчика до власника книгарні та видавництва «Дніпрова Хвиля» в Мюнхені, пройшовши його через

німецькі концтабори (в тому числі відомий на весь світ концтабір смерті «Авшвіц») [5].

Треба виокремити польові дослідження. Автор цих рядків провів опитування різних жителів с. Струпків: Бойчук Парасковії, Данилюк Ольги, Жибак Марії, Жибак Оксани, Чобанюк Михайла Дмитровича. Усі свідчення записав автор цих рядків – Данилюк Д. І.

Також варто підкреслити періодичні видання: матеріали газети «Вільний голос» [19 ; 20 ; 23], часопису «Нація і Держава» [21], «Свобода» [22].

Ступінь наукової розробки теми. Аналізуючи історіографію проблеми слід наголосити що на сьогоднішній день в історіографії відсутня праця, в якій би системно вивчалася історія даного населеного пункту. Історичним винятком може служити праця Миколи Жибака «Село Струпків на фоні історичного шляху Прикарпаття. Нариси про історію сіл Струпкова, Баб'янки та Боднарівки», яка побачила світ у Івано-Франківську 2008 р., в якій автор намагається системним дослідженням подати основні події в історії села [30]. Дотично до історії Струпкова є книжки Ганни Жибака «Струпківське весілля в записях Ганни Жибака» та «Традиційні українські обряди та звичаї (весілля, хрестини, гаївки)». Серед монографій та статей із нашої теми потрібно назвати праці відомого в Україні історика та академіка Володимира Грабовецького «Селянське повстання на Прикарпатті під проводом Мухи 1490-1492 рр. З історії спільної антифеодальної боротьби України і Молдавії» [27] та «Семен Височан» [28]. Інший відомий автор Іван Монолатій написав низку праць, присвячених Коломії [32 ; 36].

У «Нарисах про історію сіл Струпкова, Баб'янки та Боднарівки» М. Жибак використав відомості про розвиток людської цивілізації, про національне відродження села на зламі XIX і XX століть, про духовне, культурне, освітянське, спортивне життя, сільське господарство та управу жителів Струпкова. Багато уваги приділив воєнним та післявоєнним рокам Другої світової війни, розписавши поіменно їх учасників, чим допоміг донести до читачів історію їхніх предків.

Концептуальна основа праці М. Жибака в тому, що він, як і переважна більшість сучасних краєзнавців, іде шляхом відкриття й відновлення сторінок боротьби нашого народу за збереження національної самобутності, обстоювання власної соціальної й державної незалежності. До структурних особливостей видання належить те, що воно не має єдиної хронологічної нитки, а складається з окремих розділів-нарисів, кожен з яких, залежно від доступного авторові матеріалу, відображає ті чи інші аспекти історії Струпкова та життєдіяльності його мешканців.

У стилістичному плані Микола Жибак з безпристрасно-документального оповідача (коли йдеться про події давно минулі) перетворюється у публіциста (моменти, пов'язані з порівняно недавніми сторінками історії – діяльність українських повстанців, репресії тощо). Загалом же у книзі автор усвідомлює сам і дає зрозуміти читачеві, передусім своїм крсянам, що історія не минає безслідно, що кожна людина є її творцем. Причому вже нащадкам судити, якими були її сторінки [30].

Методологічною основою дослідження є історико-хронологічний та проблемний методи розгляду досліджуваного матеріалу, а також принципи наукового пізнання: об'єктивності, історизму, узагальнення і синтезу фактичних даних та проблемно-хронологічний підхід у викладі матеріалу. Теоретичною основою наукового вивчення проблеми є теорія історичного пізнання світу.

Наукова новизна окреслених завдань полягає насамперед в тому що автором вперше зроблена спроба системно дослідити історію села Струпкова Коломийського району, в контексті виявлених автором архівних матеріалів, зібраних спогадів мешканців даного села, спроб системного осмислення історичного минулого і спроби відтворення проблемно-хронологічного розвитку даного населеного пункту.

Практичне значення полягає в можливості використання зібраного, опрацьованого та систематизованого краєзнавчого матеріалу в освітньому процесі. Матеріали дослідження можуть бути інтегровані у викладання

шкільного курсу історії України, зокрема під час вивчення тем з історії рідного краю, для проведення факультативних і виховних занять, історико-краєзнавчих екскурсій та класних годин. Також результати дослідження можуть використовуватись при підготовці рефератів, науково-популярних доповідей, публікацій у місцевій пресі, створенні краєзнавчих буклетів, туристичних маршрутів та музейних експозицій, спрямованих на популяризацію історії села Струпків та Коломийщини загалом.

Структура бакалаврської роботи зумовлена її метою та науковими завданнями. Робота складається зі вступної частини, основної частини, яку формують чотири розділи (9 підрозділів), висновків, списку використаних джерел (56 найменувань), 6 додатків. Загальний обсяг бакалаврської роботи – 69 сторінок.

Розділ 1. Історичний літопис села від витоків до початку XX ст.

1.1. Походження назви, його виникнення та мікротопоніміка

Село Струпків відноситься до одного з найдавніших сіл Коломийського району та розташоване на його північному заході у формі довгої смуги (біля 3-х км) із півдня на північ на берегах трьох річок: Опрашина, Біленький та Чорний, які беруть свій початок з ярів, що належать до Майданського лісництва. Віддаль від Струпкова до обласного центру Івано-Франківська – 36 км, до районного центру Коломиї – 37 км. Найкоротша відстань до залізничного вокзалу в Отинії – 5 км. Загальна площа території села становить 17,891 км² [30, с. 3].

Конкретних історичних даних про походження назви села Струпків не знайдено, тільки припущення. Одна з найдавніших легенд розповідає, що в XIII ст., коли татаро-монгольські орди напали на Україну, поселення, де знаходиться теперішній Струпків, було знищено дощенту – “зструпішило”. Звідси і назва села, яке відновили люди, що повернулись з Карпат, де втечею рятувались від завойовників. Також існує легенда, згідно якої про напад орди людей повідомляли вартові, які були у фортеці на «Окопі» - «С труб» – подавали знак. До недавнього часу на картах в сільраді писало Струбків.

У письмових джерелах за 1411 р. згадано жителя цієї місцевості Івана Струпка [37, с. 27]. Але чи його прізвище від назви села, чи навпаки – невідомо. В іншому документі польською мовою записано, що в 1618 р. польські шляхтичі Понятовські за 150 тис. злотих купили в Адама й Олександра Балабанів містечко Корчаків (Отинію) із маєтками довколишніх сіл Грабича, Голоскова, Угорник і Хрупкова (Chruckowa) [13]. Ймовірно, буквосполучення в латинському записі St записано Ch. (Отинію називали тоді Корчаків – від назви гербу родини Балабанів “Корчак”).

Виходячи з вищенаведених документів можемо вважати, що вже до XV ст. село Струпків існувало на Прикарпатті і було розташоване на цій місцевості, де знаходиться і тепер, недалеко від Отинії. Доказом цього є наявність села на «Географічній карті України та сусідніх країн 1648 р.», складеної, як рукопис

французьким військовим інженером Гійомом Левассердом де Бопланом (дод. А) [50]. Також Струпків добре видно на Австрійській карті 1910 р. (дод. Б) [55].

Офіційно село поділено на вулиці. У 1991 р. головна вулиця Струпкова одержала назву Українська, замість 60-тиріччя СРСР. Тоді ж перейменовано вулицю Комсомольська на вулицю Шевченка. Є ще вулиці: 1-ше Травня, Зарічна, Набережна, Перемоги, Майданська. Дві вулиці Струпкова: Кожедуба та Густаса – названі в честь воїнів Другої світової війни. Неофіційно Струпків поділений на кутки, кожен з яких має свою назву. Ті, хто повернувся у рідні зруйновані завойовниками місця з карпатського села Жаб'є, поселилися у південній частині села, яку назвали Гора. Самим переселенцям односельці дали прізвисько Жибаки, яке згодом стало офіційним прізвищем.

Північну частину, яка охоплювала низини між річкою Опрашина та її притоками Біленьким і Чорним, заселили мешканці, що прибули з карпатського села Пасічна. Тому і прізвища їх Пасічняки. Цей куток назвали долиною, від місця розташування. Прибували у Струпків нові люди з інших гірських місцевостей. Поміщики наймали їх пасти овець, бути чабанами. Звідси і прізвище Чабанюк. Прізвища Жибаки, Пасічняки і Чабанюки до наших днів домінують у селі. За даними перепису населення. Проведеного в 1939-40 рр., в Струпові із 350 родин 110 належало роду Жибаків, 95 – Пасічняків і 70 – Чабанюків. У 2005 році: 120 – Жибаків, 173 – Пасічняків, 180 – Чабанюків [30, с. 4].

Між Долиною і Горою – центр села, який теж складається з кутків: Окіп і Заріччя – на Заході, Коржівка – на Сході, ближче до села Баб'янка – Чорний – теж на Заході. Коржівка – найвища точка Струпкова. Тут знаходяться церква, школа, дитячий садок, сільрада, бібліотека, пошта, амбулаторія, стадіон, Народний Дім, цегельний завод, цвинтар (дод. В) [30, с. 5].

Село Струпків з 1939 р. є центром Струпківської сільради Отинійського району Станіславської області. У 1954 р. до цієї сільської адміністративної одиниці приєднали Баб'янку, яку вперше згадано в письмових джерелах 1612 р., а в 1964 р. – Боднарівку, яку вперше згадано у письмових документах 1597 р.

Поступово у різні роки всі установи сільської влади з Баб'янки об'єднувалися із Струпківськими. Сільська рада межує із полями сіл Коломийського району Голоскова і Молодилова на південному сході, с. Угорник і смт. Отинії – на північному сході, с. Виноград і Нижня Велесниця – на північному заході; а також з полями і лісами сіл Надвірнянського району Гаврилівка – на заході, Глинка і Середній Майдан – на південному заході [30, с. 4].

До 1918 р. Струпків належав до Надвірнянського повіту; від 1918 р. – до Товмацького повіту (Тлумацького); з 11 вересня 1934 р. – до Отинійської збірної гміни Товмацького повіту; від січня 1940 р. – до Отинійського району; з 1 квітня 1942 р. – до Отинійської волості Товмацького повіту; від 30 грудня 1962 р. – до Коломийського району; від 12 червня 2020 р. сільська рада отримала новий статус – Струпківський старостинський округ Отинійської селищної територіальної громади Коломийського району Івано-Франківської області. Під час польської окупації наша область мала назву Станіславське воєводство (у 1962 р. м. Станіслав перейменовано на Івано-Франківськ) [30, с. 6].

Отже, як бачимо, існують різні версії і щодо першої письмової згадки, і щодо походження назви села. Та все ж таки більш правдивою є та версія, за якою перша письмова згадка про Струпків відноситься до 1618 року. А щодо походження назви села, я схиляюся, що від слова «зstrupішіло». З цього випливає, що історія села є вельми загадковою і водночас цікавою, а саме село Струпків досить давнє і з глибоким минулим.

У Струпкові, як і в інших населених пунктах краю, і по сьогоднішній день збереглися старі історичні назви кутків, кожен з яких має свою історію, а часом і легенду, як наприклад «Окіп». Час невпинно біжить вперед, диктуючи нам нові імена, являючи нам нові події. Все буде змінюватися. Незмінними залишаться вулиці та стежки рідного села, як би їх не називали.

1.2. Давній та середньовічний Струпків

Давня та середньовічна історія Струпкова покликана озброїти читачів знаннями про основні тенденції та напрямки розвитку українських струпківських земель у давню і середньовічну добу.

Понад 60 млн. років тому територія села Струпків, як і всієї нинішньої Івано-Франківщини, була вкрита водою – Галицько-Бесарабським морем. Внаслідок піднесення земної кори, воно відступило в басейн теперішнього Чорного моря. Близько 10 тис. років до н. е. відступив останній льодовик з районів Карпат, формуються Карпатські гори, узгір'я та долини, землі вкриваються лісами. Так на рубежі 5-4 тис. років до н. е. люди освоюють територію Прикарпаття. Назву “Карпати” вперше навів Геродот у V ст. до н. е. Батько історії згадував річку “Κάρπις” (Карпій), що впадає в Дунай. У 105 р. імператор Траян приєднав Південні Карпати (Дакію) до Риму. Отже, Карпати були «відкриті» для цивілізованого світу [25, с. 6].

Про те, що в давнину на території Прикарпаття було поселення, свідчать археологічні знахідки у 25 місцевостях, що проводили дослідники Т. Земенський (1886 р.), І. Копирницький (1889-90 рр.), Ю. Полянський (1928 р.), Й. Грабовський (1934 р.), Т. Сулімирський (1934-36 рр.), Я. Пастернак (1933-1961 рр.) [30, с. 6].

Так у Струпкові у 1983 році радянський і український вчений Василенко Борис Омелянович (1935 – 2019 р.) виявив наступні поселення: Поселення Струпків I – багат шарове: підкарпатська культура шнурової кераміки, подільська група, пізній етап; голіградська культура фракійського гальштату, південна окраїна села, урочище Замок або Окіп, розмір – 100 на 300 метрів. Поселення Струпків II – голіградська культура фракійського гальштату, центр села, урочище Церква, розмір – пів гектара [47].

Також відомий на території села курганний могильник в урочищі Гора, де знайдено поселення комарівської культури. Найбільш плідним для розвитку людської цивілізації на теренах Галичини був період трипільської культури. Відомо, що трипільські поселення були і на території теперішнього Струпкова,

так як на його околицях були знайдені крем'яні та кам'яні знаряддя праці доби неоліту й міді-бронзи [42 с. 343].

В III-II тисячолітті до н. е. на території Прикарпаття люди створювали землеробські общини, формували елементи державотворення. Першим таким утворенням була держава Аратта (Оратта) – держава орачів-землеробів. Український археолог В. Даниленко на основі ґрунтовних досліджень видав книгу «Енеоліт України» в 1974 році, де вперше описав в історіографії, що міграції людей трипільського періоду були спрямовані від Придністров'я через Карпати на Балкани [29, с. 10].

У I тисячолітті до н. е. в межиріччі Дністра і Прута жило плем'я карпи, про яке писав старогрецький географ Птолемей. Праця відомого чеського славіста Любора Нідерле «Слов'янські старожитності» започаткувала вісло-дніпровську теорію походження слов'ян. Згідно з нею, ще у II тис. до н. е. існувала германо-балто-слов'янська спільність. Після розпаду останньої, у ході розселення і виникли слов'яни, прабатьківщиною яких Л. Нідерле вважав широкий ареал між Віслою і Дніпром, а центром правічних слов'янських земель – Волинь [51].

З II століття слов'янські племена розселялися з півночі на схід і південь. Згідно з науковими дослідженнями, людність нашої місцевості називали українцями вже в часи неоліту (від — „край під небом”, „край слов'ян”). Насамперед територія Прикарпаття входила до Дулібської України (VI-IX ст. н. е.), згодом до Великої Моравської держави, а на початку X ст. – до Київської України-Руси, із 1114 до 1199 рр. – до Галицького князівства, а в 1199 – 1340 рр. до Галицько-Волинської держави – однієї з наймогутніших в Європі. За князів Романа Мстиславича і Данила Галицького — Волинь, Галичина і Київська землі об'єдналися в одну державу. Так було зупинено похід татаро-монгольських орд на захід.

1490 р. на Покутті вибухнуло селянське повстання під проводом Мухи, згодом жорстоко придушене військами польського гетьмана Потоцького [27, с. 62]. Починаючи з 1502 р., Галичину часто спустошували татаро – турецькі орди. Галичанам боронити рідні землі від завойовників не раз допомагали запорізькі

козаки. 1621 р. відбулася відома битва з турецько-татарськими ордами під містом Хотин. Перемогу здобули об'єднані війська польської шляхти і запорізьких козаків. Це був великий успіх – похід турків у Європу зупинили. На початку 1626 року султан Мурад IV, напав знову на Прикарпаття, зруйнував Корчаків (Отинію) і довколишні села (в тому числі і Струпків). За переказами, турки намагалися будь-що знищити укріплення на Окопі (на території Струпкова), але ні штурмом, ні облогою взяти укріплення, зведені на горбах річки Опрашини, їм не вдалося. Про цю подію сьогодні нагадують невисокі горби, названі народом “турецькими могилами”, в яких поховані побиті нападники [44, с. 164-167].

З кожним роком польська шляхта посилювала соціальний і національний гніт проти українського населення. Починали закріпачувати селян і на Прикарпатті. Це сприяло виникненню селянського повстанського руху. Боротьбу проти панської шляхти на Покутті очолив полковник Семен Височан. За короткий час він сформував із селян і міщан великий 15-ти тисячний загін повстанців [28, с. 9 – 28].

Значну роль у народному русі відігравали й національно свідомі українські шляхтичі. Дрібний шляхтич Лесь Березовський став керівником штабу Височана. В армії Височана були також сільські попи, які мали великий вплив на повсталі маси. Повстанці мали піші й кінні загони, також у них були свої коругви, прапори, військовий музичний супровід. Армія «вождя» мала на озброєнні гармати, рушниці, мушкети, самопали, шаблі, ножі, коси, ціпи, обухи (сокири). Арсенал озброєння повстанців постійно поповнювався після чергового здобуття фортеці чи замку. З великою масою повсталих, які мали артилерію, Семен Височан почав справжню війну проти польської шляхти. Основним його завданням було здобути Пнівський замок, збудований польськими магнатами Куропатвами в XVI ст. біля м. Надвірна, що був центром польської шляхти на Прикарпатті. Та на шляху до здобуття цієї фортеці був Струпків, який, за історичними даними, розбудувався у XV ст. на окраїнах лісового масиву в передгір'ї Карпат, на пагорбах вздовж річки Опрашини та її приток Біленького й

Чорного. До наших днів один з кутків села називають Окопом. На цьому місці був добре укріплений замок, що займав площу 9 гектарів. З трьох сторін його омивали досить повноводні на той час Опрашина та її притоки. А південно-східну частину захищав високий та широкий земляний вал (звідси і назва – Окіп). Належав цей замок – фортеця шляхтичу Івану Кміту. Залишки фундаменту цього укріпленого двору дотепер знаходяться на території села, а з півдня зберігся і широкий вал, вимощений каменем і цеглою [33, с. 93].

Свою головну перешкоду – міцне укріплення у Струпкові, повстанські загони С. Височана, змогли подолати влітку 1648 р. У взятті і руйнуванні цього замку їм допомагали повстанські загони із сіл Монастирчани, Крички, Порогів і Яблінки. Запис у Львівському історичному державному архіві свідчить, що власник струпківського замку шляхтич Іван Кміт 17 червня 1649 р. подав скаргу до Галицького Гродського суду про те, що селянські загони із сіл Монастирчани, Крички, Порогів і Яблінки при сприянні селян села Струпків у 1648 році знищили поміщицьке укріплення в цьому селі, яке було його власністю [2]. Після кількатижневої облоги, не зважаючи на запеклий опір її захисників, повстанці взяли штурмом фортецю польської шляхти – Пнівський замок, де зібралося багато шляхетських утікачів із охоплених повстаннями місцевостей. Допомогали повстанцям запорізькі козаки полковника Товпиги, яких прислав гетьман Хмельницький [30, с. 9].

Для зміцнення своїх позицій на Прикарпатті польський коронний гетьман Андрій Потоцький в 1662 р. збудував місто Станіслав, яке незабаром стало адміністративним та господарським центром Прикарпаття. XVII ст. було дуже неспокійним і важким для України в цілому, і для Галичини зокрема. Продовжують грабіжницькі напади татари і турки. Початок XVIII ст. вселяв нові надії, але в 1705 р. на Прикарпаття прийшло нове лихо – епідемія холери і чуми, яка то затухала, то спалахувала щоразу з більшою силою до 1770 р., вимирали цілі села. Спеціальні загони санітарів, одягнені у просмолені накидки й маски, вивозили не тільки померлих, але й часто ще живих хворих на окремий цвинтар, а вікна і двері хат забивали просмоленими дошками. Місце поховання жертв цієї

страшної пошесті у Струпкові до сьогодні називають Холериною. В 1735 – 1745 рр. опришківський рух в Карпатах досяг найбільшого розмаху. Ватаги Пискливого, Довбуша, Баюрака, Нестора та Бойчука наводили страх на експлуататорів у селах Покуття та Прикарпаття. Вони воювали проти польської шляхти і єврейських орендарів. Так у 1739 році опришки на чолі з Іваном Пискливим напали на Струпківських орендарів і забрали у них майно. А в 1742 році опришок Гордій із загону Нестора забрав воли у струпківського багача Федора Пасічняка [30, с. 10].

Отже, характеризуючи минуле Струпкова, слід сказати, що Струпків є досить давнім історичним селом, проте не повністю дослідженим. Сьогодні з відстані століть в короткому, далеко не повному ретроспективному огляді стародавніх часів Коломийщини, спираючись на археологічні матеріали, можна стверджувати, що Струпків вже в період доби неоліту й міді-бронзи був заселений. Тому потрібно систематично досліджувати минуле села і зберігати пам'ятки старовини, як давні наслідки єдності всіх наших етнографічних земель.

1. 3. Соціально-економічний розвиток поселення в XIX ст.

1848 рік відзначився бурхливими революційними подіями. Звістка про революцію в Парижі, Відні й Будапешті докотилася до Галичини. У березні 1848 р. Австрію охопила революційна хвиля проти абсолютної влади цісаря. Народи, що входили в склад імперії, вимагали автономії. Під натиском революційних мас австрійський цісар Фердинанд 15 березня 1848 р. проголосив конституцію для народів Австрії. Австрійський уряд, наляканий революцією в Європі та селянським рухом у Галичині, змушений був піти на скасування панщини.

22 квітня Галицьке губернське управління оголосило циркуляр про скасування з 15 травня 1848 року панщини за викуп. Це було підтверджено цісарським указом від 7 вересня 1848 року. Чотирьохстолітнє кріпосне ярмо було скинуто. На честь цієї події на східній окраїні села Струпків був встановлений

хрест. Але під час руйнування культових християнських пам'яток, у 1970 році хрест було знищено [44, с. 165].

До вступу Галичини під владу Габсбургів, українські села були надто відсталими. Землю обробляли примітивними знаряддями праці, а режим освіченого абсолютизму австрійського цісаря Йосифа II ставив за мету покращити господарське життя краю, а, отже, і Галичини, що входила до Австро-Угорщини. Пропагували введення хліборобства більш цивілізованими способами, вирощування нових культур (конюшини, ріпаку, люцерни) для корму худоби. Цісар насаджував німецькі колонії, в яких сільське господарство перебувало на вищому рівні. Щоб оздоровити суспільні низи, уряд скасував особисте підданство і дозволив їм іти до шкіл, щоб опанувати різні ремесла. У Струпкові в той час землями володів німець Францішек Кунц, який у середині XIX ст. спровадив німецьких колоністів із провінції Швабії, виділивши їм частину поміщицьких земель, що знаходилися біля села Струпків, у верхній течії Біленького. Німці-переселенці заснували хутір Нове село (Najdorf), який налічував більше 20 дворів (див. дод. Б).

Для обробітку землі користувалися залізними плугами, боронами, сівалками, механізованими віялками, замість волів – тягловою силою були коні. З самого початку заснування хутора німці збудували свою церкву, мали свій окремий цвинтар, який існує й досі, а мешканці села називають його «німецьким». Німці були справжніми господарями. Люди наймалися до німців на роботу, бо ті крім плати ще й добре годували [18].

Один із колоністів заснував у Струпкові кузню, де виготовляв залізні полиці для плугів, зубці для борін, обводи для коліс та інші вироби з заліза. У власності Кунца були цегельня, свинарник і гуральня. Кунц виступав проти скасування кріпосного права, щоб не втратити дешеву робочу силу. Він відмовився визнати монополію держави на гуральню, назвавши цісаря невмілим господарем, за що був ув'язнений, а його родина здала в оренду належні йому землі і виїхала до Відня. Однак ті селяни, що не вміли самостійно господарювати, були незадоволені реформою, хоч вона давала їм можливість мати власні землі і

вільно ними розпоряджатися, важко було подолати звичку бути рабом, століттями сформовану у свідомості людей [30, с. 11].

Після скасування кріпосного права в Галичині, становище селянства істотно не поліпшилося. Тепер потрібно було відробляти за «звільнення від панщини». На той час було біля 30-ти різних данин, податків і повинностей, які виконувалися «звільненими селянами». Реформа про скасування панщини ввійшла в дію 1852-1856 рр., після сплати селянами викупу за землю. Наприклад, 68 сімей Струпкова сплатили Кунцу 668 золотих монет (флоринів) у 1854-55 рр., 35 сімей Баб'янки – 334 фл. 56 крейцарів ігумену Бучацького монастиря о. Василіан у 1852-55 рр. [4].

Приборкавши революційну хвилю народу, що прагнув не лише економічних реформ, але й перетворення абсолютистської монархії у федерацію вільних народів, австрійський уряд за допомогою московських військ перейшов до відкритої реакції. 31.12.1851 р. цісар Франц-Йосиф видав указ, яким скасував конституцію 1848 р., розпустив парламент, відновив необмежену монархію, яка проіснувала ще 10 років. Остерігаючись природного тяжіння галичан до братів-українців Великої України, австрійський уряд уклав угоду з польською шляхтою. Село знову потрапило в кабалу до польських і німецьких поміщиків та жидівських лихварів і орендарів. Боротьба продовжується. 1861 року побудовано першу залізницю Перемишль – Львів, а в 1863 р. Львів – Галич – Станіславів – Коломия – Чернівці. Поштовхом до розвитку різних галузей господарства стали лісопереробні цехи, майстерні, фабрики, цегельні, які почали зводити біля залізнодорожних станцій [52].

Планували протягнути вітку залізниці через Струпків понад річкою Опрашиною до майданських лісів, власником яких був поміщик Рубінштейн, і далі до Коломиї. Підставою було те, що у Струпкові цегельня Кунца виробляла доброякісну цеглу із штампом «Кунц», а від південної сторони села аж до Карпат простягались ліси. Проте перемогли правителі Отинії, де вже в 50 – роках XIX ст. діяв завод „Бретта і К”, що виготовляв січкальні, молотарки, плуги, помпи (насоси), обладнання для пивоварних заводів, преси й різний

сільськогосподарський та побутовий інвентар. Недалеко від нього поміщик Рубінштейн збудував лісопильний завод (тартак). Сировину для нього постачали з майданських лісів через Струпків. Продукцію цих заводів експортували в Данію, Голландію, Польщу, Болгарію, Румунію, Росію, Італію. Великим попитом користувалася цегла, яку випускала отинійська цегельня Папста, де як і на заводі „Бретта і К” працювало багато жителів Струпкова і Баб’янки [30, с. 12].

Власниками промислових підприємств та лісових масивів стали поляки, німці, жида: «У Струпкові власником поміщицького двору був Айзенштейн, за національністю – жид. Його поля обробляли наймити (так звали слуг у селі), а в часі жнив жали збіжжя вбогі селяни із Струпкова... «за 16-й сніп»... Праця була дуже тяжка й мало платна» [5, с. 930 – 935].

Тяжкі умови праці були і у робітників заводу „Бретта і К”. Робочий день тривав 10-12 годин. З робітників стягували штрафи. За прихід на роботу одразу після гудка встановлювався штраф 25 срібних монет (грейцарів); за спізнення на декілька хвилин робітникові не виплачували за 1 годину; за невихід на роботу – штраф одна крона або звільнення з роботи; за поламаний під час роботи інструмент робітник відшкодовував його вартість [30, с. 13].

Соціально-економічний гніт підштовхнув робітників заводу Бретта до організованої боротьби за свої права. 1905 року робітники майже всіх підприємств Галичини застрайкували. У цьому страйку брали участь і робітники зі Струпкова. Робітники вимагали восьмигодинного робочого дня, підвищення заробітної плати, загального виборчого права, ліквідації штрафів. Страйки проходили також і у 1908 та 1911 рр. Проте перемогою закінчився загальний страйк, який відбувся у 1926 році, де страйкарі добилися восьмигодинного робочого дня [39, с. 68-69].

Як бачимо скасування кріпосного права, зміна вектора в політиці й економіці Галичини в ХІХ ст., сприяло розвитку промисловості краю. У селі було створено цегельню, кузню. Та життя селян не надто покращилося, адже вони змушені були працювати за мізерну плату, сплачуючи різні податки і

повинності. Таким чином, можемо констатувати, що загальні тенденції розвитку регіону визначали і специфіку розвитку Струпкова (у тому числі щодо соціально-економічного та суспільно-політичного розвитку).

Населення Струпкова відіграло помітну роль у питанні боротьби за права і свободи, а також загальних змін в умовах праці. Мешканці активно страйкували, намагалися протистояти свавілля й злидням. Під час монарших кампаній мешканці також залучалися до повстань і революційних дій. Заколоти, як правило, населенням не ініціювалися та відбувалися в рамках рухів, які розвивалися на Галичині в цілому.

Становище селян в досліджувальний період суттєво не змінилося. Як і в регіоні загалом, селян переслідував гніт, бідність, злидні, жахливі умови праці тощо. Село Струпків є старим селом регіону та мало дослідженим з огляду на його давній період. Селу притаманна історична топоніміка, досі використовуються назви, які були започатковані мешканцями села ще у далекому XV-XVI століттях.

Розділ 2. Струпків в часі світових воєн XX ст. та післявоєнний період

2.1. Велика війна в історичній долі села

Історія села Струпкова завжди супроводжувалася війнами та збройними зіткненнями різних народів, наслідками яких були захоплення села та його окупація протиборчими силами. Особливого драматизму набула окупація під час Першої світової війни, коли галицькі землі стали полігоном найбільшого збройного конфлікту між Австро-Угорщиною та Росією.

1 серпня 1914 р. почалася Перша світова війна і російські війська перейшли кордон Галичини. Головна Українська влада у Львові 3 серпня звернулася до українського народу з маніфестом, в якому закликала одностайно стати в боротьбі за визволення краю. Найбільшим ворогом для українців вважалась царська Росія. Українські політичні партії Галичини і переважна більшість польських партій стали на бік Австрії проти Російської імперії. Вкінці серпня почалося формування підрозділів Українських Січових Стрільців. За короткий час до цього легіону зголосилося майже 30 тис. юнаків. Були добровольці і зі Струпкова, але через те, що австрійсько-польський уряд обмежив набір до 2500 чоловік, із нашого села прийняли лише одного – Івана Григорука. Збройне формування УСС стало зародком майбутньої української армії [38].

Багатьох струпківських юнаків мобілізували на австрійсько-російський фронт, з них понад 20 після проголошення ЗУНР брали участь як вояки УГА у польсько-українській війні. Серед них – Прокіп Вінтоняк, Іван Прокопій, Іван Романюк – активісти «Просвіти» [30, с. 37].

Під час Першої світової війни 27 травня 1915 р. Отинію разом з навколишніми селами, в тому числі і Струпків, окупували війська царської Росії. Зокрема, сучасник тих подій у своїй спогадах згадував що це була драматична доба в історії села: «Почалася нова хвиля обшуків і арештів, але вже тих, хто підтримував австрійську владу. Українське національне життя в селі завмерло. Через страх перед москалями люди боялися виходити на вулицю і навіть виглянути у вікно, старалися заховати безпечно свій маєток. Російські окупанти вимагали від громадян здачі худоби, коней грабували євреїв. Населення

піддавалося контрибуціям (примусові платежі), фізичному насильству, звинуваченням у шпигунстві. Загалом перший візит московії приніс селянам чимало шкоди. Почався голод» [39, с. 69].

Повернувшись, австрійські війська переслідували селян за допомогу росіянам, багатьох односельців ув'язнили й відправили в концтабір «Талергоф». На початку літа 1916 р. Росія вдруге зайшла на наші терени. Неподалік Струпкова, в напрямку Товмачика, зо три місяці проходив фронт. На Зелену суботу, внаслідок посиленого обстрілу російської артилерії, було спалено багато будинків і загинуло чимало людей. Та найгірше було з російським військом восени 1917 року, після того, як в Росії скинули тимчасовий уряд. Тоді розпочалися солдатські мітинги, пиятики, грабунки. Зреволюціонізовані москалі знищили завод „Бретта і К”, грабували і нищили все, що потрапляло на очі. На прощання здичавіли від свободи й горілки солдати розмахували сотнями червоних прапорів, нашивкуруч змайстрованих з пірників розпотрошених ними єврейських подушок і перин. Нормалізувалося життя наших земляків тільки після остаточного закріплення австрійських військ в Галичині [32, с. 49].

За нелегкими роками війни, політичними маневрами і планами 1918 р. витворилася сприятлива можливість створення національної держави для галицьких українців. Передвісниками таких прагнень були багатотисячні мітинги і віча, які відбувалися навесні в містах нашого краю. Учасники віча вимагали об'єднання всіх українських земель в український коронний край з окремим сеймом, намісником і українською адміністрацією, ратифікації від Австро-Угорщини Берестейського мирного договору [36, с. 12].

У наступні місяці велелюдні зібрання маніфестували вимоги ліквідації імперії і монархічної влади, повалення багатовікового гніту і створення народної республіки із республіканським ладом, здобуття демократичних свобод. У ніч проти 1 листопада 1918 р. за почином таємного Центрального військового комітету у Львові і за безпосередньої участі Коломийського окружного таємного військового комітету на території Покуття відбулося перебрання влади в українські руки і проголошення української держави. Вперше більш як за 530

років вдалося реалізувати ідею української державності взагалі, і в Галичині зокрема [30, с. 37].

В листопаді 1918 року Австро-Угорщина розпалася. Це призвело до закінчення Першої Світової війни. Часи відродження української державності 1918-1919 рр. глибоко закарбувались в пам'яті односельців, які з почуттям гордості розповідали своїм нащадкам про незабутні часи [39, с. 71-72].

Доба новітньої національної держави для Покуття виявилася дуже короткою. Ворожі українській державності зовнішні й внутрішні обставини призвели до встановлення у травні 1919 р. нової румунсько-польської окупації. Було закрито всі українські установи. В хатах відомих громадських і військових діячів проводили обшуки. Розпочиналася чергова майже двадцятирічна польська окупація. Свідома частина населення переважно інтелігенція, включилась в боротьбу за підвищення самосвідомості українського населення через освіту, різні товариства й організації, торгівлю [32, с. 52].

У 1920-30-х роках у Галичині творчо діяли 3200 читалень і понад 3000 бібліотек «Просвіти». У 1928 році у Струпкові відкрито 2 читальні і одна крамниця «Просвіти». Заняття драматичних та хорових гуртків проводили приїжджі керівники з Отинії і Ворони. Певний час керівником хорового гуртка був житель Отинії В. Герасим'юк. Бути учасником цих гуртків вважалося в селі великою честю. Найактивнішими просвітянами в Струпкові були: Дмитро, Михайло та Іван Жибаки; Іван, Василь і Федір Пасічняки, Василь та Іван Прокопії; Олекса Вінтоняк та ін. У 1938 році широко відзначено в Галичині 70-ліття «Просвіти», а в березні 1939 року – 125-ліття від дня народження Т. Г. Шевченка. У цих заходах брали активну участь наші односельчани [30, с. 37-38].

Середина 30-х рр. відзначилася посиленням реакції польської влади на український національний контингент. У відповідь молодь почала організовувати таємні гуртки і масово вливатися в лави ОУН. Багато молоді в той час було заарештовано за політичну діяльність і запроторено до в'язниць. Ускладнювались стосунки між філією "Просвіта" і поляками. Декілька разів

шовіністи руйнували на цвинтарі могили січових стрільців, зрізали хрест. Однієї ночі хлопці зробили засідку на цвинтарі, й добре відлупцювали зловмисників, це породжувало нові конфлікти. Неприємності з поліцією мав Іван Григорук за те, що почепив на хресті січовиків тризуб. 1937 р. за аналогічну дію батьки Михайла Крицького з Угорник змушені були продати корову, щоб оплатити штраф. Напередодні Зелених свят 1938 р. за відновлення могили січових стрільців Михайло Хоміцький і Микола Малярчук отримали по 15 діб арешту. Внаслідок зміни політичної кон'юнктури значні зміни відбулися в економічному секторі села. Торгівля в ті часи зосереджувалася здебільшого в руках євреїв. В Струпкові було дві корчми, в яких продавали практично все – від харчових продуктів до будівельних матеріалів [30, с. 38].

Так за роки Першої світової війни село тричі переходило від рук до рук воюючих сторін, що викликало хвилю національних революцій. Загалом Перша світова війна та епідемія тифу, що спалахнула в ці роки, забрала життя в понад 100 наших односельчан.

2.2. Лихоліття Другої світової війни

1938 рік вселив надію на відновлення державності. Проголошення автономії Закарпаття і прихід до влади національно-свідомих представників на чолі з прем'єром Августином Волошином викликало піднесення серед молоді Прикарпаття. Тисячі добровольців готові були стати на захист молодій Українській державі. Та з допомогою польських колонізаторів а також більшовицьких провокаторів мадярські війська правителя Хорті потопили в крові оборонців «срібної землі» - українських січовиків. Серед них був житель Струпкова – Чабанюк Василь Федорович [39, с. 49].

У серпні 1939 року СРСР став союзником Німеччини. Згідно з таємним договором між Гітлером та Сталіном здійснено поділ Центральної Європи на сфери впливу (т. зв. пакт Ріббентропа-Молотова). Першого вересня цього ж року Німеччина напала на Польщу. 17 вересня СРСР в односторонньому порядку розірвав польсько-радянський договір про ненапад. Червона армія окупувала більшість західноукраїнських та західнобілоруських земель, залишивши

Німеччині Підляшшя, Холмщину, Надсяння, Лемківщину. Розвіялись надії про «визволення братами зі сходу» [30, с. 38].

Початок Другої світової війни у вересні 1939 р. ознаменував незворотні та суттєві зміни в політичному й економічному житті галичан. Для місцевого люду це стало справжньою несподіванкою. Впродовж кількох днів у селі не було жодної офіційної влади: польські війська відступили, а адміністрація та поліція втекли [24].

В село радянські війська ввійшли 18 вересня. З приходом більшовиків, усі установи «Просвіти» були ліквідовані, почалися переслідування і арешти її активістів. Молоді хлопці, щоб уникнути ув'язнення, виїхали разом з німецькими родинами, які теж були вимушені покинути Нове Село, до Німеччини. У Струпкові були також знищені лісоматеріали, які призначались для будівництва будинку «Просвіти» [30, с. 38].

Для формального утвердження нового режиму 22 жовтня 1939 р. провели вибори до Народних Зборів Західної України. Селяни не бажали брати в них участь, тому радянські органи силоміць зганяли людей на виборчі дільниці. Наприкінці січня 1940 р. на підставі указу Президії Верховної Ради УРСР про ліквідацію повітів і волостей та утворення районів на території колишнього повіту, Отинійську збірну гміну реорганізовано в Отинійський район, куди входив Струпків [39, с. 50].

17 березня 1940 року на залізничну станцію з Отинії та навколишніх сіл було зігнано понад 200 заарештованих, де на них чекав товарний ешелон, уже наповнений репресованими. Понад 3 тижні приречених везли в загратованих вагонах у Сибір та Казахстан. Здебільшого це були члени «Просвіти», польські урядовці, більш заможні господарі, яких оголошували куркулями та обкладали непосильними податками [39, с. 73 – 74].

Для тотального контролю за місцевим населенням і неуможливленням його переїзду на нові місця почалася прописка населення. Водночас перше радянське правління на Покутті мало і певні позитивні наслідки. Стосувалося це насамперед розвитку освіти, культури та медицини. Всі освітні заклади

перейшли на рідну мову навчання (у них було запроваджено обов'язкове вивчення української та російської мов і літератур), діяльність «Просвіти» відновлюється [32, с. 57].

Весною 1941 року почався голод, водночас і переслідування інакомислячих. На кожного збирали відомість про участь у громадсько-політичному житті в минулому, про родинні зв'язки з закордоном, про негативне висловлювання щодо радянської влади та її керівників, прояви національної свідомості [30, с. 39].

Радянська влада на Прикарпатті довго не протрималася. Напад Третього Рейху на СРСР змусив більшовиків втікати. Поквапливий відступ Червоної армії мав трагічні наслідки для тисяч в'язнів у тюрмах Західної України. Не в змозі вчасно евакуювати їх, протягом тижня з 22 до 29.06.1941 року НКВС провів масове винищення в'язнів з огляду на те, які звинувачення проти них висувалися. Після відступу Червоної армії в Отинії виявлено 3 пивниці трупів. Такими були наслідки першого більшовицького «визволення» [39, с. 73].

У Струпкові енкаведисти встигли мобілізувати до лав Червоної армії чоловіків 1901-1921 років народження, більшість з яких дійшла тільки до Дністра – під час бомбардування мосту біля с. Нижнів німецькою авіацією вони розбіглися і повернулися додому. А тих, хто залишився, відправили за наказом Сталіна або на військові заводи Уралу, або на фронт [39, с. 74].

Та все-таки багатьох струпківських чоловіків 1901-1921 років народження енкаведисти встигли мобілізувати до лав Червоної армії, більшість з них загинули або пропали безвісти, а деякі померли від ран. І тільки окремим судилося повернутися з фронту живими [8, с. 798 – 800]. Пораненими, але живими повернулися з фронту мої прадіди: Бойчук Іван, Жибак Микола та прапрадід Бойчук Дмитро [14].

З відступом Червоної армії на Покутті наприкінці червня запанувало короткочасне безладдя. Цим скористалася місцева ОУН. За її дорученням, на установах було вивішено синьожовті прапори. 30 червня 1941 у Львові під проводом Степана Бандери була проголошена Українська Соборна Самостійна

держава. До цієї події в Отинії відбулося багатолюдне віче, на якому текст проголошення зачитав наш односельчанин Олекса Вінтоняк. Люди почули подих волі, але не на довго. В липні 1941 р. село окупувало німецько-угорське військо і почали проводитися арешти ініціаторів проголошення Української держави. 15 вересня 1941 р. гестапо за допомогою місцевого німця вистежило місце збору отинійської ОУН і багатьох заарештувало, в т.ч. Олексу Вінтоняка [20].

За німецької окупації відновили гміни, повіти, округи. З перших днів окупації струпківці відчували весь тягар поневолення. Село повинно було сплатити непосильний податок (контигент): понад 200 т. зерна, 400 т. картоплі (з кожного га землі) та по 800 л молока і по 50 кг м'яса (від кожної корови) за рік. За невиконання цих поставок жорстоко карали. Від 10 жовтня 1943р. по всій Галичині окупанти ввели надзвичайний стан, почастишали облави, які закінчувалися численними розстрілами, засланнями в концтабори, вивезенням на примусові роботи до Німеччини. Так за період 1942-44 рр. із Струпкова було вивезено на каторжні роботи 26 дітей [30, с. 41, 42].

Понад пів сотні наших односельчан мобілізували до лав Червоної армії в 1944-45 рр. під час облав загонами НКВД. У зв'язку з тим, що більшовики не довіряли галичанам, багато наших мобілізованих односельчан було відправлено на військові заводи Уралу. У 1943-44 рр. зі Струпкова німецькими окупантами було мобілізовано 12 юнаків до дивізії СС «Галичина». З них двоє загинули в боях під Бродами у серпні 1944р.: Іван Василишин та Михайло Дутчак. В квітні – липні 1944 р. на Коломийському напрямку біля Черемхова й Хлібичина точилися затяжні бої, фронт тривав 4 місяці, а 25 липня 1944 р. у село вже вступили радянські війська. За всю війну, під час переходу фронтів боїв за взяття Струпкова практично не було, проте німці у селі проживали [18].

В коловороті Другої світової війни в боях не за Україну, а за її поневолювачів полягли 33 наших земляки. Пам'ять про Другу світову війну є важливою складовою історичної свідомості й самоідентифікації жителів Струпкова.

2.3. Участь струпківців у визвольних змаганнях післявоєнної доби

Разом із Радянською армією в наш округ прибули і радянські урядовці. Знову почались репресії, нічні арешти, які закінчувалися депортаціями або ув'язненням. Лабораторією механічної і психологічної обробки населення стала місцева в'язниця в Отинії. Під час допитів, тут використовували арсенал різновидів катівського ремесла: виламування рук, ніг, проламування черепів, затискання пальців у дверях, забивання голок під нігті, вибивання нігтів, вибивання зубів, удушення, випробовування холодом, голодом, спецуколами та іншими видами тортур. У такому вигляді знаходили трупи замордованих, котрих закопували нижче від в'язниці [39, с. 79].

Репресивні заходи червоних окупантів спричинили до того, що значна частина місцевого населення, не бажаючи коритися ворогові, почала масово поповнювати лави ОУН-УПА. Біля сотні чоловіків з Струпкова, вік яких підлягав мобілізації в діючу Червону армію, у вересні-листопаді 1944 р. пішли в ліс, щоб боротися проти московських колонізаторів за волю України. Розвідниками і зв'язовими були дівчата і підлітки [18, с.57].

1944-46 рр. боротьбу на наших теренах проти окупантів очолив легендарний командир «Чорного лісу» полковник «Грегіт-Різун» (Василь Андрусак). Під його командуванням на Отинійщині діяли курінь «Смертоносців» - сотник «Чорний» (прізвище – Рудий), курінь «Благого», сотня «Богуна». Багато струпківських юнаків воювали у складі сотні «Олега» (Петро Олексюк), яка налічувала 120 повстанців. 12 грудня 1944 року на трасі Виноград-Велесниця зав'язався нерівний бій між повстанцями і каральним загоном НКВС. Сотні куреня «Грегіт-Різун» та «Чорноти» завдали значних втрат у живій силі і техніці великій групі військ НКВД. Енкаведисти безславно втікали в бік Надвірної, залишивши на полі битви біля сотні своїх солдат. У цій операції УПА брали участь і наші односельчани, було втрачено 14 воїнів УПА [23]. У боротьбі з німецькими військами та більшовицькими загонами НКВС варто відзначити нашого односельця, керівника районної СБ ОУН Івана Василишина – псевдо «Невмирущий», який був відомий на всю Коломийщину [34, с. 6].

Отинійщина в післявоєнний період покрилася густою мережею ОУН-УПА. У нашому районі в 1945 році діяли 11 сотень УПА. Надзвичайно вдалою була операція УПА 25 листопада 1945 року. Оточивши гарнізон енкаведистів з трьох сторін у смт. Отинія, сотні «Олега», «Чорного» та закрівецька боївка «Дзвони» о 21-ій годині вчинили напад на отинійську в'язницю. Внаслідок операції було звільнено 84 в'язні, розгромлено установи Отинійського КДБ, райвиконкому, військкомату, залізничної станції. У 1946-47 рр. населення нашого краю зазнало невимовних страждань від епідемії тифу і голоду. Голод сприяв поширенню різних хвороб, зокрема туберкульозу, підвищилась смертність населення [7, с. 13].

1944-48 рр. стали чи не найтрагічнішими для Струпкова, забравши життя близько сорока селян-борців за волю. Стрільці сотні «Олега», що залишились живими, стверджували, що загибель вояків цієї сотні на совісті зрадника-четового «Чумака», завербованого органами КДБ. Значну частину своїх злочинів група енкаведистського зомбі – капітана Касецького, виконувала у повстанській формі. Репресивні заходи застосовували також і до владних структур. 12.03.1946 р. за зв'язки з революційним підпіллям репресовано й депортовано весь склад Баб'янецької сільради [30, с. 61].

6 травня 1946 року було застрелено нашого односельчанина біля Ворони – дірка від кулі в потилиці, вихід через око – «почерк» Касецького. Влітку 1947 року людолови Касецького заарештували двох 17-річних дівчат із Струпкова: Софію Козачок та Марію Боечко. Їх змусили нести заржавілу зброю і під конвоем привели до отинійської в'язниці, де над ними познущалися, а після засудили на 7 років таборів. 15 грудня 1947 р. на річці Орашина без суду і слідства був вбитий інвалід Бойчук Іван Дмитрович (прізвисько Ковтик), 1920 р. н. Обвинувачення – інформатор боївки СБ. 19 лютого 1948 р. проти ночі банда Касецького забрала з хати Федора Пасічняка та Івана Герегу. На другий день люди знайшли вбитого Федора на баб'янецькому цвинтарі (16 ножових ран), а Івана – біля потоку Заубіч (18 ножових ран). Пізнього вечора 19 серпня 1948 року п'яна банда, яка складалася з одинадцяти сталінських горлорізів, очікувала з вечірнього потяга

учня Станіславського ПРЗ Бойчука Івана. Спіймавши його, вони влаштували йому допит, знущались, а коли почав кричати – відрізали язик, статеві органи, вирізали на грудях і на плечах п'ятикутні зірки за нібито розклеювання антибільшовицьких листівок [39, с. 86 – 87].

Це далеко не повний перелік злочинів комуністичної системи. Багато колишніх воїнів УПА загинули в більшовицьких тюрмах або навечно залишились у сибірській мерзлоті. Прокопій Василь Дмитрович, 1927 р. н. за співпрацю з підпіллям був засуджений на 25 років. Троє наших односельчан були засуджені на 10 років і заслані в Сибір; троє зв'язкових дівчат зазнали репресій, каторжних робіт і заслання; одинадцятьох струпківців трибунал військ МВС Союзу позбавив волі на 10 років ув'язнення та на 5 років громадських прав; на 25 років позбавлення волі і 5 років позбавлення громадянських прав були засуджені: брати Пасічняк Іван, псевдо – Іскра, 1919 р. н. та Василь, псевдо – Байда, 1926 р. н., стрільці сотні Ореста та боївки Грома, Гейтота Іван, псевдо – Гамалія, 1925 р. н., стрілець сотні Ореста [10, с. 129 – 278].

Московські окупанти запозичили у своїх попередників татаро-монгольських ординців різноманітні засоби підкупу, брехні, використання таємних агентів з числа тих запродавців, які або не витримували тортур, або заради особистих вигод ставали зрадниками. Серед таких зрадників були: колишній районний провідник боївки УПА Дмитро Кіяшук «Тереновий», окружний провідник СБ Роман Тучак «Кіров» та Михайло Оманчук «Олесь».

Користуючись прикриттям більшовицької влади, каральні загони НКВД, видаючи себе за українських повстанців, щоб викликати в народі ненависть до УПА, чинили нечувані звірства, їхній жорстокості не було меж: виколювали очі, відрізали язик, ламали руки, ноги, ребра, з живих здирали паси шкіри, а рани посипали сіллю. Такими садистськими методами були знищені Герега Іван, Бойчук Іван, Пасічняки Іван і Федір. Щоб народ запідозрив УПА, вони знищували і своїх прислужників. Під маскою повстанців бандити забрали життя і в молоденьких дівчат – Параски Гобрей та вчительки, що була на квартирі у польської сім'ї Липинських. Від їх рук загинув Грицканюк Василь Прокопович,

1923 р. н., який на той час був начальником групи самооборони, створеної більшовиками в кожному селі із демобілізованих після закінчення війни солдатів Червоної армії.

Струпківський ліс був одним із опорних пунктів повстанців в 40-50 рр. ХХ ст. Тут були побудовані таємні сховища для боєприпасів, зброї, одягу, продуктів харчування, а також криївки, де перебували стрільці боївок та сотень УПА під час оперативних переходів. Останній бій між воїнами УПА і опер групою енкаведистів відбувся у Струпківському лісі 17.04.1951 р.

Отже, післявоєнні роки для жителів Струпкова теж виявились дуже важкими. Бо багатьох борців було вбито, а вцілілих кинуто в тюрми. Багато родин вивезено в Сибір. Та відчувається національний дух, бажання мати свою незалежну державу, за яку воювали наші земляки.

Можна резюмувати, що умови, які склалися в період Другої світової війни та після були напрочуд важкими для жителів Струпкова. Населений пункт регулярно знаходився в центрі бойових дій та суміжних перипетій. Мешканці населеного пункту брали участь у національно-визвольних змаганнях та боротьби проти нацистської окупації регіону. Регулярно мешканців репресовував радянський режим, у тому числі необґрунтовано без наявності відповідних доказів. Наявні відомості про опорне значення нашого населеного пункту для ведення бойових дій, причому таке значення було вагомим у загальних успіхах формувань воїнів УПА. Слава й героїзм бійців зі Струпкова гідно закарбувалися у воєнній історії регіону. Факти свідчать що багато мешканців села в роки Другої світової війни брали активну участь в діяльності українського підпілля проти німецького та радянського окупаційних режимів на території всього Прикарпаття.

Розділ 3. Історичний розвиток села в другій половині XX на початку XXI ст.

3.1. Духовенство. Освіта. Культура

Розвиток духовної і світської культури нашого краю нерозривно пов'язаний з його історією. Набуття знань та твердість віри сприяло підняттю народу, як у національному так і в релігійному дусі. У духовному житті галицьких українців провідну роль відігравала греко-католицька церква. У Струпкові, як і в більшості сіл Прикарпаття, люди відвідували одну церкву, яку спільно побудували в 1870 р., і дотримувались основ християнської моралі. Храмовим святом в селі було Святе Богоявлення (Йордан), перша церква в селі носила назву Івана Хрестителя. Але під час Першої світової війни в 1915 р. вона згоріла (стара церква і резиденція знаходились вище теперішньої). В 30-х роках сільська громада збудувала нову дерев'яну церкву, яку освятили в 1939 р. і назвали її в честь свята Вознесіння Христового. Вона є пам'яткою архітектури місцевого значення (додаток Д) [35, с. 22].

З приходом більшовицької влади у серпні 1944 р. почалися репресії проти української греко-католицької церкви (УГКЦ). В 1946 р. Струпківську церкву насильно приєднали до Московського патріархату, а вже в 1952 р. закрили, зробивши в Божому храмі склад зерна і міндобрив. У 1989 р. у селі відбулося урочисте відкриття церкви. І церкву було переведено у відання Української автокефальної церкви. Спочатку її парохом був виходець із Струпкова Боєчко Іван, а з лютого 1992 р. (більше, як 30 років) богослужіння править настоятель церкви митрофорний протоієрей Василь Кіндратюк, який разом з сім'єю поселилися в церковній резиденції. У 1992 році біля церкви побудовано нову дзвіницю, а в 2016 році – нову вартівню. У серпні цього ж року громада перейшла з-під юрисдикції УАПЦ в УПЦ КП, а вже з 5 січня 2019 року, після надання Томосу про Автокефалію Православної церкви України, – до ПЦУ [57].

На території села є 3 цвинтарі: 2 – діючих (старий і новий) та 1 недіючий, що знаходиться біля церкви. Село Струпків славиться капличкою «Святої Олени», біля якої витікає цілюще джерело (Додаток Е) [53, с. 149].

Історія цієї каплички є досить цікавою: на початку 1918 р. дочці Ілька Матійчука Олені, 1897 р. н., коли вона пасла коня у полі, об'явилася Мати Божа. Олена була проста сільська дівчина, яка не вміла ані читати, ані писати, але чесна була і побожна. Як переповідала Олена, Богородиця їй сказала, що скоро закінчиться війна, але багато крові ще проллється. «Щасливі будуть ті, що провадять чесне життя: моляться, дають милостиню, допомагають убогим...» [5, с. 930].

Пресвята Діва пообіцяла прийти до неї ще раз – у день Успіння Пресвятої Богородиці. Ця звістка миттєво поширилася на Прикарпатті. Щодня до вбогої хатинки Матійчуків приходили тисячі прочан, складаючи пожертву на хвалу Божу (ці гроші Свята Олена віддавала для будівництва нової церкви). Навіть демобілізовані солдати різних армій, повертаючись із фронту, прагнули почути із уст цієї дівчини пророчі слова. Заміж вона не вийшла, була неписьменною, але вважала, що вміє читати «Божі письмена», знала на пам'ять багато церковних пісень і молитов. Олену й досі багато людей вважають «святою». На місці цієї події поставили хрест, збудували капличку і викопали невеличку ямку, в якій постійно була чиста цілюща вода (після промиття очей цією водою незрячі люди бачили) [14].

Майстри з гірського села Горохолів побудували тут капличку. Але 16 вересня 1983 р. за вказівкою міськкому партії група варварів з Коломиї, озброєних ломами, сокирами, баграми знесли її з лиця землі. В той же день таким самим методом зняли всі хрести з нашої церкви і Баб'янецької [15]. Та струпківських жителів так легко не зламати. В 1992 році, своїми силами вони знову відновили капличку, до якої приходять, щоби поклонитися Божій матері, приносять свої болі і жалі, вірять у чудодійність ікон. Побувавши тут, і справді відчувається полегшення на душі і серці (див. дод. Е).

Розвиток освіти в краю свідчить про прадавню традицію національної культури, оживлює таємничі образи минулого. На етапі формування державності Київської Русі її культура збагатилася новими елементами. Найважливішим серед них стали писемність та освіта. Піклування про освіту з часу введення християнства взяли на себе держава і церква. Та в селах Прикарпаття освіта розвивалася дуже повільно [49].

З вересня 1941 р. школа стала центром національного відродження. Однак у 1944 р. Струпків знаходився в прифронтовій зоні, тому школа не працювала. Відновили навчання тільки у 1945 р. У 1947 р. у школі відкривають 5-ий і 6-ий класи, а вже в наступному році школа стає семирічною. В 50-их роках до школи приходять нове покоління вчителів із Галичини, відновлюються українські традиції серед молоді, створюються аматорські гуртки, пропагуються твори українських класиків (Івана Франка, Тараса Шевченка, Лесі Українки, Карпенка Карого та ін.). З 1961 року школа стає восьмирічною [30, с. 22].

У 1967 році в с. Струпків завершено будівництво нового типового шкільного приміщення на 350 учнівських місць, в якому обладнано 11 класів-кабінетів, фізична і хіміко-біологічна лабораторії, майстерні, спортивний і актовий зали, бібліотека. У 1969-70 навчальному році в школі вже навчалось 350 учнів. У 1989 році Струпківську восьмирічну школу перейменовано на середню. У зв'язку з тим, що в 80-90-ті у школі навчалось біля 400 учнів, було добудовано ще 2 класи. З 1995 р. школа отримала статус Загальноосвітньої школи (ЗОШ) I–III ступенів. У 2007-08 н.р. школа налічувала 268 учнів і 31 педпрацівника. З 2013 р. школу очолює Синиця Галина Василівна. У 2019 році Струпківську ЗОШ I-III ступенів перейменовано в Струпківський ліцей з профільним навчанням української філології. На даний час в школі навчається 161 учень (через повномасштабне вторгнення РФ, 35 учнів заходяться за кордоном і навчаються онлайн). Для дітей працюють 25 учителів та 12 техпрацівників [56]. В 1984 році в селі розпочали будівництво дитячого садочка «Дюймовочка». Тут створено 2 групи: молодша – для дітей віком 2-4 роки та старша – 4-6 р. Зараз 14 працівників виховують 55 дітей.

Після другого приходу більшовиків на Прикарпаття 1944 р., новий окупаційний режим замість читалень «Просвіти» засновав в селах так звані клуби, завданням яких було проводити культосвітню роботу серед молоді на основі марксистсько-ленінської ідеології. У Струпкові в приміщенні колишньої корчми «Сльози» в 1948 р. відкривають клуб, який в 50-их рр. перенесено у пристосоване нове приміщення, збудоване на місці колишньої попівської стодоли і стайні (250 місць). В 60-их роках клуб перейменовують на Будинок культури [30, с. 26. 27].

Бібліотеки в селі не було. Ще за Польщі була хата читальня, яка налічувала на той час 260 книжок. У 1950 р. для продовження і поглиблення освіти селян засновано сільську бібліотеку в приміщенні клубу. В 1962 році її було перенесено в церковну резиденцію, а в 1984 р. – до амбулаторії. З 1991 року бібліотека знаходиться в приміщенні сільської ради. З того ж часу завідуючою бібліотеки працює наша мешканка Жибак Оксана. Книжковий фонд – 7431 примірників [17]. У 2019 р. Жибак Оксана стала переможцем районного та обласного етапу конкурсу «Краща бібліотека року» у номінації «Бібліотека - громадський центр місцевої активності» [54].

З 1982 р. діє амбулаторія (є обладнання терапевтичне, стоматологічне, фізкабінет, аптека, автомобіль). В 1981 р. у Струпкові збудовано новий пам'ятник односельцям, які не повернулися з фронтів і загинули від рук бандитів. Кінець XX ст. ознаменувався розпадом останньої імперії на теренах Євразії – Радянського Союзу. 24 серпня 1991 р. Верховна Рада України проголошує незалежність України, за яку на референдумі 1 грудня 1991 р. проголосував 91% населення. 21 вересня 1991 року, на свято Різдво Пресвятої Богородиці в селі Струпків відбулось освячення відновленої символічної могили «Пам'ятка борцям за волю України». Ця могила була висипана ще в липні 1941 р., але в 1945 р. була зруйнована більшовиками.

Тож основною запорукою збереження та розвитку національного духу, формування свідомості й гідності в нашому селі є розвиток науки, освіти, культури, рідної мови і кращих національних традицій.

3.2. Сільська управа, господарство та звичаї

За часів входження Галичини в склад Австро-Угорської монархії сільську управу у Струпкові очолював війт, а під час польської окупації – солтис. Після встановлення радянської влади на Західній Україні в 1939 р. створено сільську раду, яку очолювали голова і секретар. У липні 1941 р. на Прикарпаття прийшли нові німецькі окупанти, і форми управи змінились. Замість сільських рад стали сільські гміни, якими керували обрані громадою села війт і писар. Із поверненням радянської влади в серпні 1944 р., керівником сільради знову був голова [30, с. 60-61].

У 1954 р. до Струпківської сільської ради було приєднано Баб'янку, а в 1964 р. Боднарівку. Після реорганізації сільських рад, з 2020 р., Струпківський старостинський округ очолює староста села [47].

У приміщенні сільської ради знаходиться також поштове відділення. В 1880 р. у Струпкові проживало 910 осіб; 1900 р. – 1016; 1909 р. – 1275; 1921 р. – 1170; 1931 р. – 1427; 1938 р. – 1494 [46]; 1939 р. – 1500; 1959 р. – 1250; 1970 р. – 1378; 1989 р. – 1294; 2001 р. – 1322; 2008 р. – 1253; 2023 р. – 1202 особи [1]. Як свідчать дані, найбільших людських втрат наше село зазнало у роки Другої світової війни та в часи сталінського терору – 40-50 рр. XX ст., населення Струпкова зменшилося на 250 осіб. Також ми бачимо, як деградує наше населення і на початку XXI ст. Це пояснюється тим, що молоді сім'ї у пошуках легшого життя переїжджають до міст. А з початком повномасштабного вторгнення РФ на Україну – і за кордон.

Між Боднарівкою і Струпковом з 1848 р. по 1940 р. існувала німецька колонія “Neudorf” (Нове село). В 1942 р. у хати німецьких колоністів переселилися найбідніші верстви населення села, що не мали свого житла. Та в 1950 р. його ліквідували і хати цього хутора були перенесені до Струпкова. Нове Село славалося своїми садами: вишнями, черешнями та яблунями. Щовесни жінки ходили білити дерева, а восени діти зі школи їздили обривати яблука, які здавали в Отинію в заготконтору для виготовлення «сітра» [14].

На жаль, в 1970 р. всі сади викорчували, а криниці і пивниці засипали землею. Та цвинтар німецький є і досі. В 2006 році родичі похованих німців встановили там новий надгробник. 17 вересня 1947 р. у Струпкові насильно створили колгосп. У селян відібрали 1425 га землі, всіх коней, весь реманент для обробітку ґрунту: плуги, борони, сівалки, вози, віялки. Дозволяли тримати тільки одну корову, теля і козу. Спочатку ферма була розміщена в самому селі, нижче панського двору [15].

9 січня 1950 р. до Струпківського колгоспу приєднали Баб'янський, назвавши його ім. Ватутіна. Потім перейменували на ім. Сталіна. Після викриття культу Сталіна, колгосп одержав назву «Жовтнева революція», пізніше – «Україна». У володінні господарства було 1922 га землі, в т.ч. 985 га – орної, 503 га лісу і чагарників, 185 га залишили селянам під присадибні ділянки, які могли і відібрати, якщо б колгоспник не виробив мінімуму (120) трудоднів або не слатив податок чи позику. Заробітки селян були дуже мізерні (20 коп. за трудодень). На 1 трудодень треба було працювати і 2-3 дні.

Дещо легшим стало життя у колгоспах в часи правління Хрущова. Селянам вже видавали паспорти, молодь могла навчатись у технікумах, вузах, техучилищах, працювати на фабриках чи заводах у містах. Держава давала кредити колективним господарствам на купівлю машин, тракторів, комбайнів та ін. с/г техніки, мінеральних добрив. Підвищилась врожайність зернових культур, почали вирощувати льон, що посприяло підвищенню оплати праці. В 1961 р. у селі змонтували невеличку електростанцію і вперше провели електропроводи до будинків колгоспників і почали будівництво нових тваринницьких ферм та інших споруд. Побудовано нове приміщення молочарні [30, с. 64. 65].

У 80-90-х рр. XX ст. колгоспи знову почали занепадати, бо вироблену продукцію держава забирала за безцінь. Велику шкоду принесло приєднання збанкрутілих колгоспів сіл Боднарівки, Голоскова і Молодилова. У 1990 р. це призвело до нового банкрутства та їх розпаду. Утворилась спілка селян під назвою «Дружба». У 2000 р. спілка селян збанкрутувала: приміщення тваринницьких ферм, зерносховищ, майстерень, заправку, стіни розпочатого

будівництва нового Будинку Культури зруйновано, машинно-тракторний парк розпродано; землю розділили між пайовиками (працівники колгоспу та соціальної сфери). Утворились ТзОВ «Дружба» і ТзОВ «Струмінь». У 2007 р. земельні ділянки у пайовиків орендувала англо-українська фірма Лендком ЮА, пізніше – Агрокультура Івано-Франківськ. На даний час земельні паї у селян орендує Перспектив МХП Зернопродукт, який сплачує орендодавцям орендну плату 650 кг зерна за 1 га землі.

На річці «Чорний» встановлена водокачка, яка повністю забезпечує питною водою Отинію, Угорники і деякі господарства Струпкова. Через наші поля проходить Черемхівсько-Струпківський газопровід [34. с. 4]. Струпків — це край з великими запасами якісної глини. До 1970-х рр. тут діяв один із відомих покутських осередків, де гончарем був О. Козачок (виготовлення кахелю, горщиків, макітрів, дзбанів, глечиків на молоко та ін.) [31, с. 31].

В урочищі «Між цвинтарями» – поклади сивої глини і кремениці, тому саме тут в 1947 р. колгосп створив цегельний завод, який сьогодні іменується АФ «Злак». Цеглу замовляють не тільки струпківці, але й для будівництва багатоповерхівок Івано-Франківська. Тут працює багато наших односельчан. На жаль, через війну АФ «Злак» не працює, є потреба у вугіллі. Біля цегельного заводу розташоване приміщення ветеринарної медицини, однак кількість поголів'я ВРХ за останні роки значно зменшилась. Також на території села від 05.08.2011 р. діє підприємство по переробці деревини «Штанір ІФ». Крім мешканців Струпкова, тут працевлаштовані і жителі навколишніх сіл. У 1942 р. у Струпкові було 365 господарств, у 1999 р. – 427, у 2008 р. – 406; у 2023 р. – 449 господарств [48].

За радянської влади у селі була крамниця «Сільмаг» (продтовари та промтовари). Нині успішно стартує молода приватна торгівля, діють магазини: «Сільмаг», «Придорожний», «Стиль» (в магазині обладнана аптека та Нова Пошта), «Гостинний» (є діюча перукарня), магазин-кафе Чобанюка І. та кафе «Де Люкс», оформлене для святкування весілля.

Тож, ми бачимо, що у другій половині ХХ ст. соціально-економічний розвиток Струпкова значно покращився, село розвивалося: було створено колгосп, цегельний завод; побудовано: молочарню, нове приміщення школи, дитячий садочок, сільраду, амбулаторію, ветлікарню; відновлено пам'ятник, могилу. Однак, у ХХІ ст. колгосп зруйнували, а разом з ним багато селян втратили роботу. Сільське господарство в селі занепадає. Це пояснюється тим, що сільська продукція обезцінюється, в порівнянні з іншими товарами.

Давня культура Струпкова тісно пов'язана з релігійними обрядами і святами, весільними колоритними обрядами, побутовими звичаями, якими він завжди славився і багато з яких збереглися й досі. Варто побувати на Струпківському весіллі. Адже таких співанок, як співають наші бояри, ідучи до молодої, чи під час благословенного танцю, ви не почувете більш ніде:

«Ой з-за гори високої вилетіли пташки,

Весілля сі починає, дай вам Боже щастя!..» [15].

У п'ятницю в обід молода з друзками ідуть в село просити людей на весілля. Молода несе у вузлику цукерки, друзки – різані калачі. Цікавою є традиція «шити вінки» в молодої та «вити гуски» в молодого (в п'ятницю ввечері).

Родзинкою релігійних обрядів є святкування Святвечора: мак цього дня у нас називають дробиною; обов'язковим є відвідування на цвинтарі померлих родичів; перед вечерею потрібно нагодувати спочатку худобу. «Діда» – сніпок із вівса і «Бабу» – жмут сіна до хати заносить господар зі словами:

«Вінчую вас з цими святами новорожденними!

Щоби ви ці свята в щастю, здоров'ю провадили...».

Дідуха ставлять в куток, а бабу під стіл, на кути стола – по зубочку часнику, щоб були здорові. Після вечері діти лізуть під стіл імітуючи крики свійських тварин, щоб худібка велася, кури неслися. Ложки зі столу збирає пастух, добре зв'язуючи, щоб корови не губились. Дівчина цими ложками дзвонить на воротах, прислухаючись з якого боку загавкають собаки, там живе наречений. Бабу

спалюють рано другого дня свята (восьмого січня), перестрибуючи через вогонь, щоб протягом року ноги не боліли [17].

Святкування «Меланки» у Струпкові є винятковим на весь район. Всі парубки села, розділивши між собою ролі, перевдягнені ходять вночі (з 13 на 14 січня) до дівчат, і у супроводі музики меланкують:

«Там за горами, там за лісами

«...Наша Меланка не є робоча

Пила Меланка ще й з козаками...»

На ній сорочка парубоча...»

Спочатку в дім заходить Старий рік, його потім виганяє Новий, засіваючи:

«Сію, сію, засіваю, з Новим Роком Вас вітаю...»

Меланка танцює коломийку з дівчиною, якщо є більше дівчат, то танцюють й козаки. Решту хлопців (писар, лікарі, ведмеді, гуцули, цигани, баба Яга, чорт з вилами, смерть з косою та ін.) зачіпаються з присутніми в хаті. Виходячи з хати співають:

«...В городі зілля, в хаті весілля

Щоб запросила нас на весілля

Ой дай Боже, в хаті весілля

Ой дай Боже, нас на весілля...»

Дівчина платить Меланці. За це хлопці в клубі роблять для дівчат танці та гостину наступного дня 14 січня на Василя [16].

Загалом, струпківці поважають і пам'ятають звичаї та традиції села. Вони прагнуть жити й працювати на своїй рідній землі, але тут ще не створені належні умови, зокрема в селі немає робочих місць для населення. Тому значна його частина вимушена була виїхати за кордон на заробітки.

3.3. Відомі струпківці — вихідці із села

Наша земля завжди народжувала і народжує талановиті особистості. Позитивним в історії села є те, що зберегли свою національну приналежність вихідці з Струпкова, хто з певних причин опинився за межами рідного села або своєї Батьківщини – України:

Олекса Вінтоняк (20.01.1915 – 09.02.2011) – історик і публіцист, дослідник і науковець, доцент і викладач УВУ, власник книгарні і видавництва «Дніпрова

Хвиля» в Мюнхені, автор важливого дослідження «Україна в описах західно-європейських подорожників другої половини XVIII століття». Львів. Мюнхен, 1995.

Про долю українських друків та їхніх авторів у повоєнній Німеччині, які без надії сподіваючись, розвивали нашу книговидавничу справу, ще не написано, на жаль, жодної наукової розвідки. Хочеться сподіватися, що такі книги колись все ж з'являться. З особливим хвилюванням читатиметься на їхніх сторінках оповідь про українське видавництво у Мюнхені “Дніпрова Хвиля” і його засновника, людину, без перебільшення, з легенди — Олексу Вінтоняка [21].

Олекса Вінтоняк навчався в польській гімназії у Станіславові, закінчив перший рік греко-католицької духовної семінарії, працював вчителем у Струпкові. Галичанин активно співпрацював з “Просвітою” та ОУН, за що гестапо заарештувало Олексу. Йому довелось побувати у відомому на весь світ концтаборі смерті “Авшвіц” разом із братами Степана Бандери Василем і Олексою. У 1946 році Олекса студіює історичні науки у Мюнхенському Українському вільному університеті (УВУ) [20].

У 1953 році з трьома спільниками я заснував видавництво “Дніпрова Хвиля”, яке існує й досі [5, с. 935]. За перші двадцять років існування вийшло немалими накладками – 77 українських книг. У 2012 році відбулося відкриття фонду ім. О. Вінтоняка в науковій бібліотеці Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника [22].

Іван Коронецький (24.06.1921 – 12.10.2012) – американський економіст, дослідник історії українського господарства, доктор економічних наук Колумбійського університету в Нью Йорку, професор Темплійського університету в Філадельфії і науковий співробітник Українського наукового інституту при Гарвардському університеті, автор монографій англійською і українською мовами та наукових статей у збірниках, журналах, що видаються у США, Канаді, Європі [30, с. 25].

Йосиф Григоруk (1802 р. н. – ???) – селянин, політичний та громадський діяч Галичини середини XIXст., посол до Австрійського парламенту 1848 р. Член

Райхстагу від 10 липня 1848 року до 7 березня 1849 року. Обраний від Делятинського виборчого округу.

Іван Жибак (19.05.1926 – 06.03.2010) – український культурно-освітній діяч, редактор газети «Українське слово», офіційного органу товариства «Просвіта» в Аргентині, підтримує тісні зв'язки з Україною.

Багато талановитих струпківців трудилися на теренах Батьківщини:

Михайло Пасічняк, 1953 р.н. з 1992 р. – директор Гуцульського ансамблю, з 2000 р. – директор кінотеатру «Космос», з 2005 р. – заступник директора Центрального народного дому в Івано-Франківську.

Володимир Чобанюк (20.01.1956 – 16.12.2013) – старший науковий співробітник науководослідницької секції Івано-Франківського державного педінституту ім. Стефаника, викладач фізики, кандидат фізичних наук, доцент кафедри фізики твердого тіла, начальник навчальної частини Прикарпатського університету. Він автор понад 70 наукових праць і методичних рекомендацій [30, с. 28].

І ще довгий список вихідців нашого села, що домоглися високих успіхів в юридичній і військовій службі, в медицині і громадській праці, у промисловості і журналістиці, у галузі економіки і фінансів та ін. Усі вони працювали на користь своєї держави, незалежно від того, чи перебували в межах країни, чи за її межами. І по своєму старались прославляти свою малу Батьківщину.

Струпківці ніколи не залишалися осторонь бід, які були в країні. Шестеро наших односельців воювали на війні в Афганістані, [12, с. 229]. Двоє земляків були ліквідаторами аварії на ЧАЕС [45, с. 116], брали участь і у Революції Гідності [40, с. 266].

Відстоюючи державність України, чимало наших односельчан воювали в зоні АТО, а з початком повномасштабного вторгнення РФ десятки наших відважних краян стали добровольцями і захищають кордони України. Нова доба творить нові скорботні пам'ятники, заряснішали меморіальні таблиці й могили героям, які загинули захищаючи рідну землю від лютого ворога. Серед загиблих є, на жаль, і наші односельчани:

Василь Кіндрацький (10.03.1963 – 28.05.2015) – кореспондент газети «Роздольський будівельник», редактор газети «Вісник Розділля», заступник директора ПП «Довіра», директор МПП «Копія», голова Миколаївської районної державної адміністрації у Львівській області (2006-2010 рр.)

Під час російсько-української війни 2014 року добровольцем пішов на фронт захищати Батьківщину у складі батальйону ОУН. Василь завжди любив говорити: «Захищати Україну повинні ми, 50-ти літні чоловіки, які вже трохи прожили і бачили життя, а не 20-ти літні юнаки, які ще тільки починають жити». Напередодні загибелі Василь Кіндрацький героїчно встановив прапор ОУН на найвищій точці на шахті у Водяному. Загинув під час танкового обстрілу позиції «Шахта» поблизу села Водяне під Донецьком. За свої подвиги герой посмертно нагороджений орденом «Народний Герой України» (посмертно, 23.06.2015) [53] та орденом Богдана Хмельницького III ступеня (посмертно, 21.08.2015) — за значний особистий внесок у державне будівництво, консолідацію українського суспільства, соціально-економічний, науково-технічний, культурно-освітній розвиток України, активну громадську діяльність, вагомі трудові здобутки та високий професіоналізм.

20 лютого 2016 року меморіальну дошку Василеві Кіндрацькому встановили на фасаді адмінбудинку Миколаївської районної ради, а 10 березня 2016 р., в день народження Василя, відбулось урочисте відкриття меморіальної дошки, встановленої на Струпківській ЗОШ I-III ступенів (дод. Ж) [53]. Восени 2016-го розпочалися зйомки документального фільму «Кіндрат» про героїчний шлях захисника України на війні і про його життя. В основу кінострічки ліг відеоматеріал, який відзняв сам Василь Кіндрацький в зоні АТО. Прем'єрний показ фільму відбувся у Києві в лютому 2018 року, а в травні і в Струпкові [17].

Олекса Лесів (21.09.1991 – 04.12.2022) – проходив строкову службу у Житомирі в аеромобільних військах кулеметником. 2014 – 2015 рр. перебував в зоні бойових дій АТО, 2015 – 2020 рр. займав посаду сільського голови Струпківської сільської ради. Після повномасштабного вторгнення РФ на

Україну, Олекса, маючи вже досвід як воювати з ворогом, пішов захищати рідну землю від окупанта. Служив на передовій старшим солдатом, був розвідником-далекомірником розвідувального взводу розвідувальної роти однієї з військових частин, воював в найгарячіших точках на Сході України, був нагороджений нагрудним знаком «За військову доблесть».

Олекса загинув під час виконання свого останнього завдання у Сєверодонецькому районі Луганської області. Для своїх односельчан Олекса назавжди залишиться взірцем хоробрості та стійкості, небайдужим до долі України, людиною з великої букви [16].

Ігор Лесів (19.05.1966 – 12.10.2022) – батько Олекси. Після того, як на війну пішов його син, теж пішов добровольцем захищати Україну. Та не судилося йому довго воювати – 12 жовтня Ігор загинув, захищаючи рідну землю від лютого ворога [17].

Ми завжди будемо пам'ятати подвиги наших Героїв-захисників, які віддали своє життя за Україну. На честь наших доблесних воїнів, у Струпкові цього річ встановлено банери. Залишається сподіватися, що банери більш не поновлюватимуться новими обличчями, а наші янголи оберігатимуть нас вже з небес. Низько схиляємо голови перед кожним, хто зараз воєю за наш спокій і мирне небо у російсько-українській війні.

Слід підсумувати, що мешканці села Струпкова гідно представляють та репрезентують населений пункт у культурному, мистецькому та духовному вимірах. Останній, між іншим, складає провідну роль в питанні культурного розвитку населеного пункту. Мешканці Струпкова зробили колосальний внесок у обороноздатність та захист територіального суверенітету. Струпківці активно відроджують та захищають традиційні цінності та обряди, поважають досягнення предків і здобутки співвітчизників.

Розділ 4. Методична розробка плану-конспекту факультативного заняття на тему «Батьківщина починається з рідного села»

Освіта дітей завжди починається з ознайомлення з рідним краєм і людьми, які живуть поряд. Саме це стало поштовхом до створення розробки плану-конспекту факультативного заняття про село Струпків. Любов до рідної країни починається з любові до рідного краю. Ця любов неможлива без знання історії рідної землі. Людина, яка не знає своєї історії, не має майбутнього. Історичні знання тісно пов'язані з вивченням історії своєї малої Батьківщини, архітектурних пам'яток давнини та відомих вихідців з села.

Тема: «Батьківщина починається з рідного села»

Мета заняття: підвищити пізнавальний інтерес до історичного минулого рідного краю. **Завдання:**

- розкрити історію заснування рідного села;
- ознайомитися з історичним літописом села;
- формування почуттів патріотизму та гордості за своїх односельчан;
- виховання любові до рідного краю.

Тип заняття: вивчення нового матеріалу.

Форма проведення: семінарське заняття.

Обладнання: Земельно-кадастрові карти села Струпків; вислови про село, світлини; фотогазети з краєвидами села, малюнки, портрети односельців.

Проблемне завдання: Чому (за що?) ми повинні любити своє село.

Хід заняття

Цей урок присвячений найближчому, найріднішому і найкращому куточку на землі. Тут жили наші прадіди, діди, тут живуть наші батьки – тут корінь нашого роду, що сягає давнини. І де б ми не були, скрізь відчуваємо поклик

рідної землі. Ми маємо пронести крізь усе своє життя любов до рідного села, бо воно – єдине і неповторне на цілий світ. Адже, із знання свого родоводу починається кожна людина. Корені кожного з нас починаються з батьківської оселі: „ *Людина завжди повинна пам'ятати, звідки вона пішла в життя. Людина не має права бути безбатченком*” – Олександр Довженко.

Усний журнал з історії села Струпків.

1. «Заснування села Струпків»

Наш край – це чарівне, квітуче село Струпків. Воно є частиною великого серця України. Назва нашого села є унікальною. Воно єдине на всю Україну.

Село Струпків є давнім поселенням, про це свідчать археологічні знахідки у 25 місцевостях, що проводили дослідники Т. Земенський (1886р.), І. Копирницький (1889-90 рр.), Ю. Полянський (1928 р.), Й. Грабовський (1934р.), Т. Сулімирський (1934-36 рр.), Я. Пастернак (1933-1961рр.). Так було до виявлено: *Поселення Струпків I* підкарпатської культури шнурової кераміки, голіградської культури фракійського гальштату, південна окраїна села, урочище Замок або Окіп, розмір – 100 на 300 метрів, *Поселення Струпків II* голіградської культури фракійського гальштату, центр села, урочище Церква, розмір – пів гектара. Також відомий на території села курганий могильник в урочищі гора, де знайдено поселення комарівської культури. Результат розкопок у поєднанні з літописними матеріалами доводить, що на території Струпкова були Трипільські поселення, так як на околицях села були знайдені знаряддя праці, виготовлені із каменю і кременю доби неоліту й міді-бронзи. Під час монголо-татарської навали поселення було повністю знищене, відбудували його люди, що повернулися з Карпат, де втечею рятувалися від завойовників. Село розташоване на берегах трьох річок: Опрашина, Чорний та Біленький.

Вперше про Струпків, а точніше про Івана Струпка, згадано у письмових джерелах в 1411 р., але чи його назва чи назва села пішла від його прізвище чи навпаки, невідомо. Пізніше – в 1618 р. Струпків згадується, як Хрупків (Chrupkow), ймовірно що буквосполучення в латинському записі St, записано як

Ch. Також існують легенди про походження села. Згідно першої – село під монголо-татарської навали було спалено і зруйновано, тобто «зstrupішило». У другій легенді мовиться, що вартові замку на «Окопі» повідомляли населення про напад татар (дули «с труб»). Конкретних історичних даних про походження назви села Струпків, досі немає. Однак можемо з впевненістю вважати, що вже до XV століття село існувало на Прикарпатті і було розташоване на місцевості, де знаходиться і сьогодні. Доказом цього є наявність села на карті Боплана 1648 р.

Офіційно наше село поділено на вулиці, Струпків налічує 9 вулиць. Головна і найдовша вулиця – Українська, яка до 1991 р. називалася вулиця 60-ти річчя СРСР. На цій вулиці знаходяться Будинок Культури та Могила Січовим Стрільцям. Тоді ж було змінено назву вулиці Комсомолька на вулицю Шевченка, на якій розташовані церква, сільська рада, Струпківський ліцей та ясла-садок «Дюймовочка». Вона є центром села, а на вулиці Перемоги – пам'ятник односельцям, які не повернулися з фронтів і загинули від рук окупантів. Найгустіше заселена вулиця – 1-ше Травня. Маленькі вулички Кожедуба і Густаса носять назви українських радянських воїнів. Вулиці Зарічна, Набережна, Майданська походять від місця розташування. Неофіційно Струпків поділений на кутки: Гора, Долина, Окіп, Коржівка, Чорний та Заріччя. Всі кутки названі відповідно до того, де вони розміщені. Найпоширеніші прізвища села: Жибак, Пасічняк та Чабанюк.

Наше село межує з селами Баб'янка та Боднарівка, які входять до Струпківського старостинського округу. Також із селами Угорники, Голосків і Молодилів – Коломийського району та Гаврилівкою і Глинками – Надвірнянського району.

2. «Історія розвитку села Струпків»

Село протягом всієї своєї історії, входило до різних держав. Було як у складі Галицько-Волинської держави, так і королівства Польського. В період польського панування на Покутті відбулося повстання Мухи 1490 – 1492 років, в якому взяло участь багато струпківців. Протягом XVI – першої половини XVII

ст. Струпків піддавався турецько-татарським набігам. В 1626 р. турецький султан Мурад IV знову напав на Прикарпаття, зруйнував Отинію (Корчаків) та навколишні села, його метою було будь що здобути замок на Окопі, який був на території Струпкова, проте ні штурмами, ні облогою взяти укріплення яке зведене на горбах річки Опрашина їм не вдалося. Про цю подію до сьогоднішнього дня нагадують невисокі горби, які в народі названі «турецькими могилами», в яких поховані побиті нападники.

У 1648 році на українських землях розпочинається національно-визвольна війна проти польського панування під проводом Богдана Хмельницького. На Покутті боротьбу очолив полковник Семен Височана, він зібрав 15-ти тисячний загін повстанців. Повстанці були добре озброєні, за рахунок того що після здобуття чергового замку чи фортеці, арсенал постійно поповнювався. Вони мали піші та кінні загопи, також у них були свої коругви, прапори, військовий музичний супровід. Основною метою С. Височана було здобуття Пнівського замку, біля Надвірної що був центром польської шляхти на Прикарпатті. Але на шляху до здобуття цієї фортеці був Струпків, де на Окопі був добре укріплений замок, який займав площу 9 гектарів, з трьох сторін його омивали на той час досить повноводні річки Опрашина і Біленький, а з південно-східної частини був високий та широкий земляний вал (звідси і назва – Окіп). Належав цей замок шляхтичу Івану Кміту. Міцне укріплення армія С. Височана пододала влітку 1648 р. Про що свідчить запис у Львівському історичному державному архіві, де йдеться що власник Струпківського замку шляхтич І. Кміт 17 червня 1649 р. подав скаргу до Галицького Гродського суду про те, що селянські загопи із сіл Монастирчани, Крички, Порогів і Яблінки при сприянні селян села Струпків у 1648 р. знищили поміщицьке укріплення в цьому селі, яке було його власністю.

У 1705 р. на Прикарпаття прийшло нове лихо – епідемія холери і чуми, яка то затухала, то спалахувала щоразу з більшою силою до 1770 р., вимирали цілі села. Спеціальні загопи санітарів, одягнених у просмолені накидки й маски, вивозили не тільки померлих, але й часто ще живих хворих на окремий цвинтар,

а вікна і двері хат забивали просмоленими дошками. Місце поховання жертв цієї страшної пошесті у Струпкові до сьогодні називають Холериною.

22 квітня 1848 року Галицьке губернське управління оголосило циркуляр про скасування з 15 травня панщини за викуп. Це було підтверджено цісарським указом від 7 вересня 1848 року. На честь цієї події на східній окраїні села Струпків був встановлений хрест. Але під час руйнування культових християнських пам'яток, у 1970 році хрест було знищено. До вступу Галичини під владу Габсбургів, українські села були надто відсталими. Землю обробляли примітивними знаряддями праці, а режим освіченого абсолютизму австрійського цісаря Йосифа II ставив за мету покращити господарське життя краю, а, отже, і Галичини, що входила до Австро-Угорщини. Цісар насаджував німецькі колонії, в яких сільське господарство перебувало на вищому рівні. У Струпкові в той час землями володів німець Францішек Кунц, який у середині XIX ст. спровадив німецьких колоністів із провінції Швабії, виділивши їм частину поміщицьких земель, що знаходилися біля села Струпків, у верхній течії Біленького. У 1848 році біля села була створена німецька колонія під назвою Нове село, яке налічувало більше 20-ти дворів. Де була своя церква, цвинтар (який існує дотепер), німці з Нового села для обробітку землі користувалися залізними плугами, боронами, сівалками механізованими віялками, замість волів тяговою силою у них були коні. В 1940 році німців було вислано, і туди заселилися жителі Струпкова, а в 1950 р. – село було повністю ліквідоване.

Під час Першої світової війни церкву у нашому селі було спалено, проте селяни своїми силами змогли відбудувати нову церкву «Вознесіння Христове», яка є пам'яткою архітектури дерев'яних церков. Визначною пам'яткою нашого краю є капличка «Святої Олени» з цілющим джерелом, збудована на честь простої селянської дівчини Олени, якій у 1918 р. з'явилася Матір Божа.

В 1947 році на території села створено колгосп. В перші роки існування колгоспу було збудовано цегельню, молочарню, Будинок Культури з бібліотекою. Село було електрифіковано. В 1967 році з ростом села і потребою населення було побудовано нове приміщення школи на 350 навчальних місць. А

в 1980-их рр. відкрито амбулаторію, сільську раду, дитячий садок. Через наше село проходить Черемхівсько-Струпківський газопровід. У 1981 році встановлено пам'ятник героям Другої світової війни, а в 1991 році висипано Могилу Січовим Стрільцям, біля неї в 2014 році збудували капличку і встановили «Небесну Сотню» в пам'ять героям, що загинули на Майдані.

3. «Доблесні струпківці»

У 1648 році у наших краях Семен Височан очолив боротьбу проти польської шляхти. Багато наших односельчан поповнили його загони повстанців. Допомогали вони також у взятті Струпківського замку на «Окопі». Під час Першої світової війни село декілька разів переходило з рук до рук воюючих сторін. Наші односельчани ніколи не стояли осторонь подій по відношенню до свободи свого народу. Вони брали участь, як вояки УСС та УГА, у Першій світовій війні (1914-1918 рр.). Загалом війна та епідемія тифу, що спалахнула в ці роки, забрали життя понад 100 осіб із Струпкова.

Багато струпківців полягло за роки Другої світової війни та післявоєнних репресій, воюючи в складі Червоної армії, дивізії СС «Галичина» та УПА (1939-1951рр.), чимало пропали безвісти у воєнній хуртовині і тільки окремим судилося повернутися додому живими. У ці роки Струпків був прифронтовим селом, та німці тут проживали. Ними було відправлено майже 30 наших молодих хлопців та дівчат на каторжні роботи до Німеччини.

Шестеро наших односельчан є ветеранами Радянської війни в Афганістані (1979-1989рр.). Не були байдужими струпківці і до Чорнобильської трагедії (1986р.). Брали участь і на Майдані. Також наші односельчани були учасниками АТО. Серед них був Василь Кіндрацький «Кіндрат», який у 2015 р. отримав важкі поранення не сумісні з життям. В пам'ять про нього на нашій школі встановлено меморіальну дошку.

З початком повномасштабного вторгнення РФ на Україну, біля сотні наших мужніх синів стали на захист Вітчизни. На жаль, двоє з них вже є небесними воїнами: Ігор та Олекса Лесіви (батько і син), які героїчно загинули у боях з російськими окупантами в 2022 р. Цього року, щоб увіковічнити пам'ять героїв

України, які ціною свого життя захищали свободу і цілісність держави, біля стенду «Небесної Сотні» встановлено банери нашим загиблим воїнам. Бо пам'ять про всіх наших воїнів не згасне ніколи. Їхні самовіддані дії виявлені у захисті державного суверенітету назавжди вписані в історію Перемоги і ми гордимось тим, що наша земля народжувала і народжує справжніх героїв України. Ми повинні пам'ятати про героїзм та патріотизм наших односельчан, любити свою малу Батьківщину і Батьківщину в цілому, адже мирне та щасливе майбутнє на шашій рідній землі дається нам надто дорогою ціною!

4. «Почуття любові до рідного краю»

Село Струпків є досить давнє, історичне і загадкове. Величне і вічно молоде, воно полонить своєю красою. Омите сріблястими водами, огорнуте густими лісами, широкими полями та зеленими луками, наше село ніби ховається між двох високих пагорбів і приваблює своїм історичним та колоритним минулим. Ми маємо пишатися своїм рідним селом і докладати зусиль для його подальшого розквіту, знати свою історію, гордитися нею, співпереживати за минуле, бути причетними до її сьогодення та майбутнього, бо людина, яка не знає історії свого роду, своєї країни – це істота без кореня, не знаючи свого минулого, неможливо творити майбутнє.

Сьогодні, у важкий для України час, ми розуміємо, що Батьківщина для людини – це, передусім, батьківська земля, край, де вона народилась і пізнавала світ. Без любові до свого рідного краю, не може бути справжньої любові до Батьківщини.

Село Струпків оспіване багатьма нашими земляками. Зокрема Возняк Ольга, 1960 р.н., присвятила Струпкову збірку віршів і пісень «Чому болить душа, а серце плаче». Також відома пісня «Струпків – це колиска дитинства моя» – музика і слова Гобрея Івана, 1948 р. н.

Наприкінці хочеться додати кілька рядків Данилюк Марії, 1978 р. н.:

*«...Хай же наше село процвітає, хай співають про нього пісні
І нехай кожен з нас пам'ятає про дорогу до рідних батьків... »*

Методика проведення та складання плану-конспекту до уроку має базуватися на засадах активізації національної свідомості. Урок має бути орієнтованим на засади національної пам'яті та досягнень земляків. При цьому слід враховувати специфіку уроку, його завдання та категоріальний апарат. Слід зауважити, що приклади мешканців Струпкова мають продемонструвати реальні досягнення та своєрідність населеного пункту, його унікальність та автентичність.

Висновки

Отже, село Струпків – це місцевість, для якої характерні різноманіття та природне багатство. Це мальовничий куточок української землі, що вабить поєднанням колориту збережених традицій і європейським сьогоденням. Край, овіяний легендами про народних месників, оповідями про історичне минуле. Це земля, яка народжує героїв нашого часу.

Надзвичайну ауру створюють самі тутешні люди, леліючи своє минуле, шануючи прадавні пам'ятки духовної і матеріальної культури, створюючи нові, актуальні в різних царинах життя, адже умовою існування і прогресивного розвитку кожної родини і цілого народу є збереження його коріння, рідної материнської мови, національних традицій, звичаїв і віками виробленої культури.

У своєму бакалаврському дослідженні я використовував архівні матеріали, опрацьовані у Центральному державному історичному архіві у Львові, а також багато інформації було почерпнуто із електронних джерел. Також у роботі використано спогади старожилів села. Саме свідчення старожилів є достовірною інформацією, яка передає дух тогочасної епохи, тому спогади є важливим джерелом у даному дослідженні. Доступні нам джерела відображають ті складні суспільно-політичні процеси, що проходили в Струпкові з XV – поч. XXI ст.

Підсумовуючи, можна зробити наступні узагальнення: виникнення села та його історичної назви можна поділити на 2 умовні групи:

- 1) гіпотези, побудовані на матеріалах з письмових джерел – від слова «Струпко» (1411р.) або «Хрупків» (1618р.);
- 2) гіпотези, побудовані на основі усних народних переказів та легенд – від слова «зструпішіло» (XIII ст.) або «с труб».

Однак, про те, що Струпків є давнім, свідчить наявність його на карті Боплана 1848 року. Село розташоване на Північному заході Коломийського району на відстані по 40 км до районного та обласного центру на берегах трьох

річок: Опрашина, Біленький та Чорний. Найпоширеніші прізвища у Струпкові: Чабанюк, Пасічняк, Жибак. Найвища точка села – Коржівка. Сільська рада створена в 1939 р., в 1954 р. приєдналась Баб'янка, в 1964 р. – Боднарівка. Про те, що в давнину на території Струпкова було поселення свідчать археологічні знахідки, які в 1983 р. виявив український вчений Борис Василенко.

Село впродовж XVI – XVII ст. зазнавало постійних спустошливих набігів татар. Це лихоліття залишило згадку в місцевих легендах, топоніміці. В середині 40-их років XVII ст., коли суперечки між польською шляхтою і українським населенням переросли в збройне повстання, багато наших мешканців влилося до козацького війська Височана. Разом вони подолали міцне укріплення шляхтича Івана Кміта, яке знаходилось на «Окопі». Не оминула наших односельчан страшна хвороба «Холера», яка спалахнула на початку XVIII ст. Про це свідчить назва місцевого урочища «Холерина», де за переказами старожилів вивозили не тільки мертвих, а іноді ще живих хворих.

За роки Першої світової війни село тричі переходило від рук до рук воюючих сторін. З боку російських військ населення піддавалося фізичному насильству, грабункам, звинуваченням у шпигунстві. Російські окупанти закрили школу. Під час окупації села австрійськими військами школу було відновлено, активізувалася діяльність «Просвіти». Загалом, Перша світова війна та епідемія тифу, що спалахнула в ці роки, забрала життя понад 100 осіб з Струпкова.

Початок Другої світової війни у 1939р. ознаменував незворотні та суттєві зміни в політичному й економічному житті струпківців. До села радянські війська ввійшли 18 вересня, а вже навесні 1941 року почався голод і переслідування «інакомислячих». Радянська влада тут довго не протрималася. Напад Третього Рейху на СРСР змусив більшовиків втікати. У Струпкові вони встигли мобілізувати до лав Червоної армії 62 чоловіків 1901-1921 р.н., а в 1943-44 рр. німецькими окупантами було мобілізовано 12 юнаків до дивізії СС «Галичина». Друга світова війна принесла великі людські жертви, спричинила соціальну і моральну кризу, люди стали каліками, позбавилися майна, родинного тепла. За

роки цієї страшної війни полягло 33 наших земляки, 26 підлітків було вивезено до Німеччини на роботу.

У 1941-48 рр. населення нашого краю зазнало невимовних страждань від епідемії тифу і голоду, які виникли під час воєнної хуртовини. Десятки наших вояків брали участь у боротьбі з німецькими військами та більшовицькими загонами НКВС у післявоєнний період. Багатьох з них було репресовано (19 сімей – 46 осіб). Деякі колишні вояки УПА, відчувши тягар Сталінських репресій, загинули в більшовицьких тюрмах або навечно залишились в сибірській мерзлоті. Ці роки стали чи не найтрагічнішими для Струпкова, забравши життя багатьох селян-борців за волю. Пам'ять про бої, криївки, місця загибелі повстанців та підпільників ОУН увіковічені хрестами, до яких не забувають дорогу вдячні нащадки.

За всіх часів Московська імперія однаково ставилася до українських патріотів, незалежно від того, чи мала вона за символ двоголового орла, чи п'ятикутну зірку. Як і в кожного агресора мета одна – підкорити, знищити і володарювати. Та наші мужні сини України, зокрема і жителі Струпкова, завжди боролися і боряться за свободу свого народу від агресора.

Щодо розвитку Струпкова, то піднесення можна побачити після скасування панщини, коли між Струпковом і Боднарівкою було засновано німецьке поселення «Najdorf», де пропагувалося ведення хліборобства цивілізованішим способом. Німці тут створили кузню, цегельню, де виготовляли доброякісну цеглу зі штампом «Кунц», тому через Струпків планували протягнути вітку залізниці. Та перемогли правителі Отинії і залізниця пройшла через їхнє село.

У 1928 році у Струпкові відкрито 2 читальні і одна крамниця «Просвіти». Як не парадоксально, але саме національно насиченими випали роки, означенні печаттю чужинецької займанщини у міжвоєнний період першої половини минулого століття. Сьогодні видається малоімовірним, що впродовж усього, доволі не простого, польського окупаційного режиму, українська громада нашого краю спромоглася на власні українські за мовою і духом партії й товариства.

Економічно розвиватися Струпків почав після створення колгоспу, де працювало багато наших односельчан. Було побудовано цегельний завод, на якому струпківці теж знайшли роботу. Проведено електрику. Почали зводити громадські будівлі: клуб, школа, адмінбудинок, амбулаторія, дитячий садок та ін. XX ст. стало найбільш важливим періодом випробування для нашого народу, хоча жителі села понесли найбільші втрати за весь час свого існування.

На початку XXI ст. колгосп збанкрутував і громадське будівництво припинилося зовсім. Навіть стіни розпочатого Будинку Культури розібрали, щоб покрити борги колгоспу. І це в той час, коли існуючий Будинок Культури знаходиться в аварійному стані. Зараз у Струпкові діє деревопереробне виробництво «Штанір ІФ», де працюють як чоловіки, так і жінки Струпкова і прилеглих населених пунктів. До війни успішно розвивався цегельний завод «АФ Злак» (через воєнні дії та брак вугілля виробництво цегли призупинено). Кілька робочих місць є також у приватних магазинах. Багато наших педагогів знайшли своє покликання у стінах рідної школи. Працює сільська рада, дитячий садочок, амбулаторія, пошта. В селі діють 2 аптеки та Нова пошта.

За роки незалежності в нас значно збільшилось число новозбудованих приватних будинків. Останніми роками у Струпкові спостерігається деградація населення: смертність перевищує народжуваність. Це пояснюється тим, що молодь виїжджає на постійне місце проживання до населених пунктів міського типу у пошуках кращого життя.

Характерною особливістю історичного розвитку села є те, що протягом віків воно зберегло стабільність національного складу населення, свою рідну мову, національні традиції, колоритні звичаї, релігійні та весільні обряди.

Багато наших вихідців з села – талановиті українські патріоти різних часів і професій, які працювали на користь своєї Батьківщини, перебуваючи як на її теренах, так і за її межами. На превеликий жаль, через сьогоденні воєнні дії в Україні троє наших славних односельчан стали вже небесними воїнами. Та все-таки воскресне з руїн соборна Українська держава, яку вже визнає весь світ і всі держави, що входять до ООН. Настала пора утверджувати свою державність і

незалежність, об'єднувати патріотичні сили заради кращого майбутнього нашого народу, відроджувати славні традиції села, щоб зайняти вільне місце в сім'ї вільних народів і цивілізованої Європи, центром якої є наші українські Карпати.

Дух Струпкова пізньосередньовічної та австрійської епох, а відтак і міжвоєнного періоду, разом з храмами, вулицями, надгробними пам'ятниками з написами українською, німецькою, польською, живе в етнічній пам'яті струпківців і в долях наших краян різних національностей, чиє життя було в кожного по-своєму якось пов'язане з селом. Адже умовою існування і прогресивного розвитку кожної родини і цілого народу є збереження його коріння, рідної материнської мови, національних традицій, звичаїв і віками виробленої культури.

Я люблю своє рідне село і переконаний, що за умови наукового його вивчення, ми зможемо виробити певні орієнтири сучасного розвитку села. Вивчення ж культурного розвитку села, яке завжди перебувало в тісному зв'язку з культурою європейського світу, дасть можливість використати здобуті знання для відродження нашого рідного Струпкова, бо щоб по-спражньому любити свій рідний край, треба добре знати його історію, культуру, відчувати душею і серцем прийдешні часи, відчувати зв'язок поколінь, той правічний корінь, на якому виріс наш народ, сформувалась наша держава.

Список використаних джерел

І. Неопубліковані документи і матеріали

1. Погосподарські книги села Струпків №1 – №5 Струпківського старостинського округу Отинійської селищної ради 2015 – 2023 рр.
2. Центральний державний історичний архів України у Львові (далі ЦДІА України у Львові). Фонд 5 (Галицький гродський суд, м. Галич, Галицької землі, Руського воєводства), опис 1, справа 141. 292 арк.
3. ЦДІА України у Львові. Фонд 146 (Галицьке намісництво), опис 85, справа 1764. Арк. 84.
4. ЦДІА України у Львові, Фонд 168 (Міністерська комісія у справах звільнення від панщини повинностей, м. Львів), опис 1 (Станіславське воєводство), справа 4202. Арк. 51-55.

ІІ. Опубліковані документи і матеріали

5. Вінтоняк О. Від Струпкова до Мюнхену. Альманах Станіславської землі, 1975. 959 с.
6. Вінтоняк О. Україна в описах Західноєвропейських подорожників другої половини XVIII століття. Львів-Мюнхен, 1995. 235 с.
7. Голод в Україні 1946-1947. Документи і матеріали. Гол. упор. О.Веселова. К.; Нью-Йорк, 1996. 375 с.
8. Книга пам'яті України. Івано-Франківська обл.: У 3т Т.1: м.Івано-Франківськ, Коломийський р-н Львів: Каменяр, 1998. 844 с.
9. Коломия й Коломийщина. Збірник споминів і статей про недавнє минуле. Т. II. Наукове товариство ім. Шевченка Коломийський осередок. Філядельфія-Коломия, 2008. 397 с.

10. Науково-інформаційне видання. Реабілітовані історією. Івано-Франківська область у 5 т. Т. 1: Коломийський і Косівський райони. Івано-Франківськ. Лілія-НВ, 2000 р. 656 с.
11. Петришак Б. Інвентарі шляхетських маєтків Галичини останньої третини XVIII – поч. XIX ст. Краків – Львів, 2015. 128 с.
12. Тодорів Й. Сини Коломийщини в Афганістані. Документальна хроніка. Коломия, 2013. 271 с.
13. Lozinski W. Prawem i Lewem. T.I, Lwow, 1907. 426 stor.

III. Спогади

14. Бойчук Парасковія Миколаївна; народилася 27 березня 1951 р. у селі Струпків, закінчила 8 класів; працювала у колгоспі; пенсіонер; проживає у селі Струпків; записав Данилюк Д. І. 15 лютого 2023 р.
15. Данилюк Ольга Михайлівна; народилася 28 травня 1944 р. у селі Струпків, закінчила 7 класів; працювала у колгоспі; пенсіонер; проживає у селі Струпків; записав Данилюк Д. І. 14 лютого 2023 р.
16. Жибак Марія Іванівна; народилася 28 серпня 1987 р. в селі Баб'янка, закінчила Чернівецький інститут культури; працює завклубом Народного Дому с.Струпків; проживає у Струпкові; записав Данилюк Д.І. 17 лютого 2023 р.
17. Жибак Оксана Романівна; народилася 1 січня 1975р. в с. Струпків, закінчила Калуський коледж культури і мистецтв; працює завідуючою бібліотеки с.Струпків; проживає у Струпкові; записав Данилюк Д.І. 19 лютого 2023 р.
18. Чобанюк Михайло Дмитрович; народився 12 жовтня 1932 р. у селі Струпків, закінчив 4 класи; працював у будівельній бригаді; пенсіонер; проживає у селі Струпків; записав Данилюк Д. І. 16 лютого 2023 р.

IV. Преса

19. Близнюк В. Між «до» і «після». Вільний голос, 2015. 8 жовтня.
20. Жибак М. Правда про Україну (до 95-ліття Олекси Вінтоняка). Вільний Голос, 2011. 11 лютого.
21. Ковальчук Г. Дніпрова хвиля Олекси Вінтоняка. Ось де, люди наша слава. Нація і Держава, 2005. 25 січня
22. Панченко О. Олексі Вінтонякові в січні виповнилося б 100 років Свобода, 2015. 20 лютого
23. Хавлюк М. Роковини пам'яті. Вільний голос, 1994. 24 грудня

V. Монографії, брошури, статті

24. Андріїшин С. Коломия, 1939-1941. Коломия, 2003. 488 с.
25. Байцар А. Україна та українці на європейських етнографічних картах. Монографія, Львів 2022. 328 с.
26. Бучко Д. Походження назв населених пунктів Покуття. Львів: Світ, 1990. 143 с.
27. Грабовецький В. Селянське повстання на Прикарпатті під проводом Мухи 1490-1492 рр.. З історії спільної антифеодальної боротьби України і Молдавії. Львів, 1979. 292 с.
28. Грабовецький В. Семен Височан. В.Грабовецький. Івано-Франківськ, 1995. 34 с.
29. Енеоліт України. Монографія. Київ: Наукова Думка, 1974. 174 с.
30. Жибак М. Село Струпків на фоні історичного шляху Прикарпаття. Нариси про історію сіл Струпкова, Баб'янки та Боднарівки, Івано-Франківськ, 2008. 80 с.
31. Іванків Г. Гончарство Покуття. Осередки, майстри, типологія та художні особливості виробів. Коломия. 2017. 135 с.
32. Ковтун В., Монолатій І. Коломия з минулого в сьогодення. Видання друге, виправлене і доповнене. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2016. 127 с.

33. Коломийщина. упорядники: Н. Тарновецька, М. Кавацюк – Видавництво ТОВ «Наш Світ» м. Тернопіль. Коломия, 2008. 110 с.
34. Коломийщина: Фотоальбом. автор ідеї Л.Федор, гол. ред. М.Савчук, упорядник Н. Тарновецька, Видавництво ТОВ «Наш Світ» м. Тернопіль, 2015. 152 с.
35. Коломийщина: Фотоальбом. Фотознімки Я. Проців, передмова В. Плахта. Коломия: Вік, 2002. 48 с.
36. Монолатій І. Коломия в часи ЗУНР. І. Монолатій. Коломия, 2000. 95 с.
37. Процак Р. Топоніміка населених пунктів. Івано-Франківськ, 2000. 27 с.
38. Українські Січові Стрільці, 1914-1920. За редакцією В. Гнаткевича. Львів, 1935. 210 с.
39. Хавлюк М. Отинія. Історичні нариси. Коломия: Вік, 1998. 148 с.
40. Чорнобиль: Коломийщина. Майдан. Війна 30-ті роковини. Видання друге-поправлене і доповнене. Коломия, 2016. 271 с.

VI. Енциклопедичні і довідкові видання

41. Енциклопедія Коломийщини: Довідник. Редактор упорядник М.Савчук. Коломия: Вік, 2021. 160 с.
42. Історія міст і сіл УРСР Івано-Франківської області. Інститут історії Академії наук УРСР. Гол. Ред. В.Кулаковський, Київ, 1971. 639 с.
43. Коломийський азбуковник. М.Васильчук. Бібліографічний словник, Коломия: Вільний голос, 2000. 200 с.
44. Коломийщина вчора і сьогодні: Довідник. Упорядники: В.Плахта, М.Васильчук, О.Гаврилюк. Коломия: Вільний Голос, 2006. 192 с.
45. Чорнобиль. Коломийщина. 25 років після трагедії. Книга пам'яті. Коломия, 2012. 222 с.
46. Шематизм Станиславівської Єпархії (1886-1938 рр.): особливості історичного джерела. Р.Делятинський. Добрий Пастир: науковий вісник Івано-

Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія, Івано-Франківськ, 2011. 346 с.

VII. Електронні ресурси

47. Археологія та стародавня історія Коломийського району [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.zamky.com.ua/ivano-frankivska-oblast/arheologiya-ta-starodavnya-istoriya-kolomyjskogo-rajonu/>
48. Вікіпедія Струпків [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BF%D0%BA%D1%96%D0%B2>
49. Державний архів Івано-Франківської області: Путівник. Т. 1: Фонди періоду до 1939 року. К., 2008. 464 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://if.archives.gov.ua/e-arhiv/>
50. Загальна карта України Гійома де Боплана [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://likbez.org.ua/ua/boplan_1648.html
51. Іваненко О.А. Нідерле Любор. Енциклопедія історії України: Т. 7: Мі-О. Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. - К.: В-во "Наукова думка", 2010. 728 с.: іл. Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Niderle_L
52. Історія України: джерельний літопис. ДП «Дирекція ФВД», 2008. - 799с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Chervinskyi_Viktor/Istoriia_Ukrainy_Dzherelni_litopys.pdf?
53. Кіндрацький Василь Михайлович («Кіндрат - Книга пам'яті [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://memorybook.org.ua/14/kindracki.htm>
54. Переможці обласного конкурсу «краща бібліотека ...» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://lib.if.ua/posts/1569481123.html>
55. Старовинні карти України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://freemap.com.ua/maps/avstrijskie-1910goda/42-49.jpg>

56. Струпківський ліцей Отинійської селищної ради [Електронний ресурс].
Режим доступу: <https://if.isuo.org/uk/schools/view/id/10937>
57. Хронологія надання Томосу про автокефалію Православної церкви
України [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<http://www.golos.com.ua/article/314091>

ДОДАТКИ

Додаток А

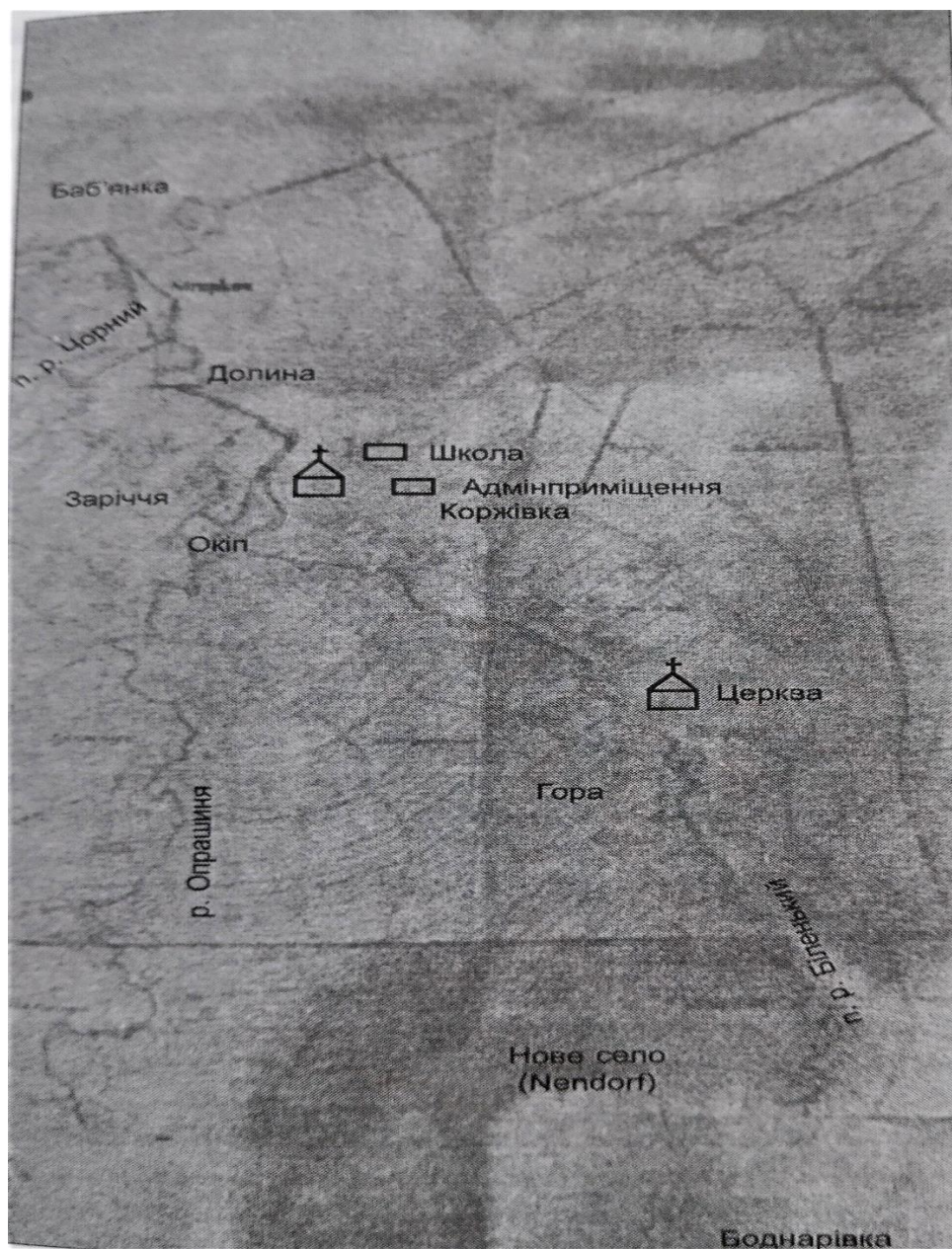
Село Струпків на карті Гійома де Боплана, 1648 р.

Джерело: http://likbez.org.ua/ua/boplan_1648.html карта Боплана

Додаток В

Схематична мапа с. Струпків, накреслена 1847 р. для розподілу земель між селянськими господарствами після скасування панщини 1848 р.

Джерело: Жибак М. Село Струпків на фоні історичного шляху Прикарпаття / М. Жибак // Нариси про історію сіл Струпкова, Баб'янки та Боднарівки, Івано-Франківськ, 2008. – С. 5

Додаток Д

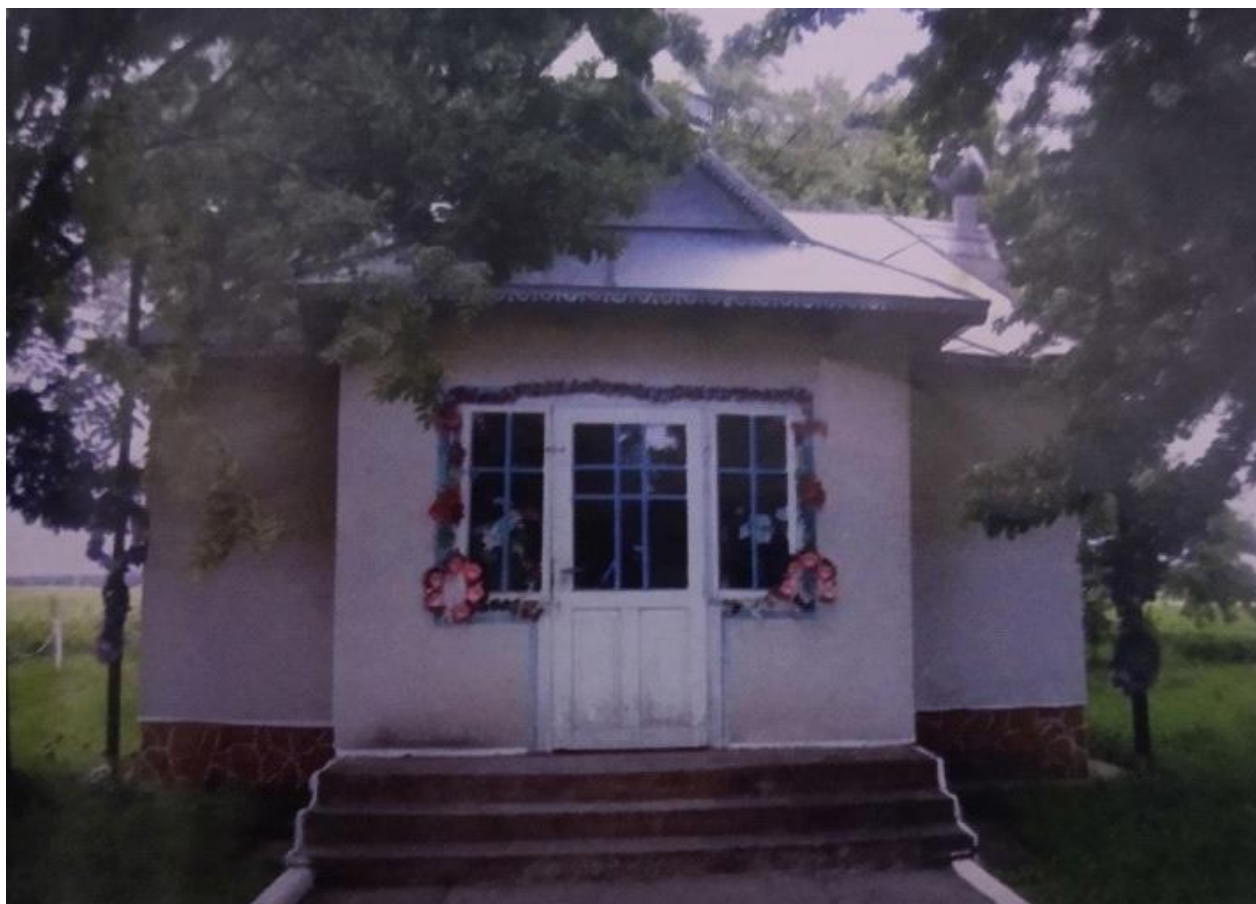
Церква у селі Струпків «Вознесіння Христове» (Сучасне фото)

Джерело: Коломийщина: Фотоальбом / Фотознімки Я. Проців, передмова В.Плахта. – Коломия: Вік, 2002. – С. 22

Додаток Е

Капличка «Святої Олени» у селі Струпків (Сучасне фото)

Джерело: Коломийщина: Фотоальбом / автор ідеї Л.Федор, гол. ред. М.Савчук, упорядник Н. Тарновецька, – Видавництво ТОВ «Наш Світ» м. Тернопіль, 2015. – С. 149

Додаток Ж

**Меморіальна дошка Василю Кіндрацькому на стіні
Струпківської ЗОШ І-ІІІ ступенів, відкрита 10 березня 2016 р.**

Джерело: Кіндрацький Василь Михайлович («Кіндрат - Книга пам'яті [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://memorybook.org.ua/14/kindracki.htm>